

POLITSEILEHT

ADMINISTRATIIV-ÕIGUSLIK AEGKIRI.

Nr. 44/45 (358/9)

10. novembril 1928 a.

VIII. aastakäik

Ilmub üks kord nädalas — igal laupäeval.
Tellimise hind: aastas . . . . . Kr. 10.—
poolaastas . . . . . " 5.—
veerandaastas . . . . . " 2.50

Siseministeeriumile alluvatele asutustele ja nende ametnikkudele on tellimise hind:

aastas . . . . . Kr. 8.—
poolaastas . . . . . " 4.—
veerandaastas . . . . . " 2.—

Üksik number maksab 25 senti.

Toimetus ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. Tel. 7-24
Avatud k. 1/29—1/23. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1

Kuulutuste hinnad:

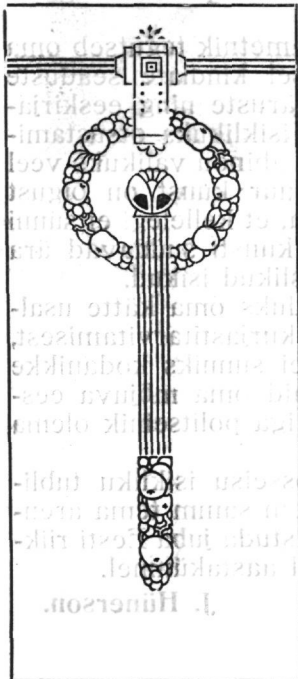
1/1 lehek.	Kr. 40.—	1/4 lehek.	Kr. 10.—
1/2 "	" 20.—	1/8 "	" 5.—
1/3 "	" 13.50	1/16 "	" 2.50

Tunnistuste kaotuste kuulutused Kr. 1.—
Lehe eesküljel 75%, tekstis 100% kallim.

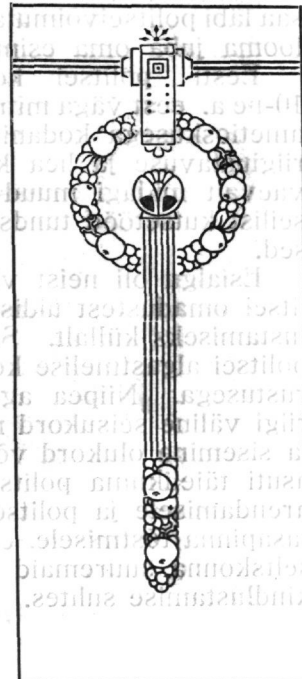
Aadressi muutmine 30 senti.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338
Jooksev arve Eesti panga Tallinna osak. nr. 543

Sisu: 1) J. Hünerson, Tubli isik — hea politseinik. 2) A. Hellat, Tallinna politsei ülevõtmine okupatsioonivõimudelt. 3) N. Reiman, Kümme aastat Eesti politseid. 4) Joh. Sooman, Aruanne, bilanss ja eelarve. 5) E. Mets, In hoc signo vinces! 6) V. Rotenbork, Tallinna-Harju prefektuurile 10. aastapäevaks. 6) M. Morrison, Tallinna-Harju prefektuur kümneaastasel arenemisel.

Siseminister J. HÜNERSON

Tubli isik — hea politseinik.

Iseseisva Eesti valitsusvõimu tegevuse algusest on juba varsti kümme aastat mööda. Seda meele tuletades leiame, et politseivõimu korraldamine oli üks tema esimestest sammudest. Meie pealinna Tallinna politsei-miilitsa tööleasumise kümnendat aastapäeva peame 12. nov.

Kodanikud vajavad oma jooksva asjaajamise korralikuks arendamiseks kaitsvat võimu, oma isiku ja varanduse julgeoleku kindlustajat, ning riiklik ja ühiskondlik kord ei püsi ka ilma alalise valveta. Selle abiandmise ja valveteenistuse ülesannete täitmiseks peab riik ametis teatava hulga kodanikke, keda nimetame politseinikkudeks. Maksva ühiskondliku korra pooldajad, riigitrüüd ja seadusi austajad kodanikud, hindavad politsei suurt tähtsust, tunnistavad tema vajadust, täidavad politsei seaduslikke korraldusi ja kannavad tema ülevalpidamiseks meeleldi kulusid. Sest politsei hoolas tegevus tagab neile isikliku julgeoleku, töötamise ja rahuliku töövilja maitsmise võimaluse. Eitaval seisukohal politseivõimu vastu on riigis maksva ühiskondliku ja õigusliku korra vastased, kes püüavad kukutada vägivallaga riigikorda ning panevad kaas-kodanikkude õigusi halvaks.

Kuna kodanikkude hulgas alati leidub üldtunnustatud korra rikkujaid, siis peavad rahulikum kodanikud politseivõimu otstarbekohast korraldamist tähtsaks riiklikuks ülesandeks. Ükski õiguslik riik ei saa läbi politseivõimuta, ka Eesti pidi selle looma juba oma esimestel elupäevadel.

Eesti politsei koosseis moodustati 10-ne a. eest väga mitmekesise hariduse ja ametioskusega kodanikkudest, kel peale riigiustavuse ja hea korra armastuse oli vaevalt midagi muud veel ühist. Politseilist kutsetööd tundsid küll ainult vähesed.

Esiolgu oli neist väärtuslikkudest politsei omadustest üldise julgeoleku kindlustamiseks küllalt. Samuti saadi ka läbi politsei algastmelise korralduse ning varustusega. Niipea aga, kui noore Eesti riigi väline seisukord muutus püsivamaks ja sisemine olukord võttis kindlama kuju, asuti täielikuma politseikorralduse väljaarendamisele ja politseinikkude kutselise tasapinna tõstmisele, et rahuldada riigi ja seltskonna suuremaid nõudeid julgeoleku kindlustamise suhtes.

Nõnda on möödunud kümne aasta jooksul Eesti paremad riigitegelased administraatorid ja politseiasjanduse tundjad käsikäes rahvaesituse ja seltskonnaga meie politseikorralduse, politsei kutselise tasapinna tõstmise ning isikliku koosseisu parandamise kallal väsimatult töötanud ning silmapaistvaid tagajärgi saavutanud, mida siin rõõmuga võime kinnitada. Kodanikud ja avalik arvamine ei kiida nüüd ainult meie politsei välist korraldikkust ja meeldivat viisakat esinemist, vaid ka tema kohusetruu töötamine, arenenud asjatundmine ning tubli distsipliin paistab neile selgesti silma, kel politseiga on kokku puutumist.

Veel enam: Eesti politseisse on juba sügavale juurdunud demokraatlik motlemisviis, et politseinik ei ole kodaniku üle-mus, vaid rahva seaduslikkude vabaduste kaitsja ja igaihe abimees, kellele tehakse ülekohut. Mida rohkem kodanikkude iseteadvus areneb, seda vähem sallivad nad riigivõimu segamist oma isiklikkudesse asjadesse ja vahekordadesse, kuid seda südimalt peab riigivõim nende õigusi ka kaitsma, kui viimaseid vägivaldselt rikutakse. Nende nõuete kohaselt on meie politsei arenemas.

Muidugi ei oleks põhjendatud arvamine, et Eesti politsei oma arenemisteel juba eesmärgile on jõudnud ning muud paremat enam ei jää soovidagi. Vaid hea algus on pandud ja edasipüüdmist läheb hädasti vaja.

Kuigi iga politseiametnik tegutseb oma ametikohuste täitmisel kindlate seaduste ja seaduslikkude määruste ning eeskirjade alusel, jääb talle isiklikuks otsustamiseks ja selle või teise abinõu valikuks veel laialine vabadus. Suur kunst on õigust nõnda maksma panna, et kellelegi ei sünni ülekohut, ning seda kunsti suudavad ära õppida ainult väärtuslikud isikud.

Et politseinik hoiduks oma kätte usaldatud suure võimu kurjastitarvitamisest, et tema võimuga ei sunniks kodanikke korralikult elama, vaid oma mõjuva eeskujuga, selleks peab iga politseinik olema ka tubli isik.

Eesti politsei koosseisu isikliku tubliduse tõstmine on lähem samm tema aren-damisteel, mis tuleb astuda juba Eesti riikliku iseseisvuse teisel aastakümnel.

J. Hünerson.

Tallinna politsei ülevõtmine okupatsioonivõimudelt.

Oli harilik novembripäev, päikeseta ja vihmane. Olin teel oma advokaadibüroosse Tallinna Krediitpanga majja ja katsetsin tuntud treppi mööda üles minna, kui kaks meest mind peatasid ja andsid valge ümbriku minule üle. Üks neist oli vist Reindorf, teist ei mäleta, kuid tedagi ma tundsin. Noh, mis siis see võib olla, arvasin mina, ümbrikku avades. Kirjas oli Ajutise valitsuse lühike ettepanek võtta politseid okupatsioonivõimudelt üle ja asuda ametikohuste täitmisele. Imelik kiri! Ma jälgisin kõike,

Politseidirektor N. REIMAN.

mis minu ümber sündis ja teadsin ka, et okupatsioonipäevad loetud olid, kuid mul ei tulnud meelegi, et mul ka selles muudatuses teatavat osa tuleb etendada. Olin natuke üllatatud valitsuse ettepanekust ja tahtmatult liikus mõni hetk sündmuste käik sest ajast, kui ma Tallinna miilitsa saksa ohvitseridele üle andsin ja nüüd jälle pidin ta üle võtma, nii öelda kinolindina minu silmade eest mööda. Kuid ega see minu otsuse peale mõju ei avaldanud, sest niisugusel silmapilgul ei kaaluta, vaid tegutsetakse. Pealegi seisid

minu ees endised kaastöölised. Mis siis muud, kui „võtame üle“. Iseäralised ajad

Politsei abidirektor J. SOOMAN.

olid teinud meid „ülevõtjateks“. Esimene kord võtsin Tallinna miilitsa nii öelda

Praegune Tallinna-Harju prefektuuri juht Viktor Rotenbork.

isehakanud militsionäridelt-revolutsionäridelt üle. Väga vastumeelt lahkusid need

härrad oma kohalt, ja revolutsionäri kombe järgi tegin seda igaks juhtumiseks madruste saatel. Teine kord võtsin miilitsa üle, asudes põgenenud enamlastest jäetud tühjale kohale. Kuidas nüüd toimida? Ütlesin Reindorfile, et tema mingi „oma“ jaoskonda, püüdku teisi ka kätte saada, ja mina lähen politseisse. Minu ilmumisest politseisse ei olnud keegi teatanud, aga mul jäi mulje, nagu oleks oodatud mind seal siiski. Politsei abidirektor Anderson leidis päris korras olevat, et mina tuln vabastama teda ametist. Surusime üksteisele kätt, tema soovis minule kõige paremat, tema lahkus politseist, mina asusin tema laua taha ja politsei oligi üle võetud. Politsei-

ülemate abi ja jaoskondade ülemate nimetamine ei teinud mingit vaeva, sest endistest ülematest ja nende abidest oli mul käsutada terve staap. Suure innuga asusime nüüd politseid korraldama ja seda eriliselt kahel põhjusel. Esiteks, meid juhtis teadmine, et meie asutame nüüd Eesti politsei, ja teiseks, et võime nüüd takistamatult luua niisuguse politsei, nagu see vastab meie ettekujutusele.

Mul ei tulnud juhtida kaua meie pealinna politseid, kuid nii sageli temaga nüüd veel kokku puutudes ja väljamaalaste arvamist tema kohta kuuldes, korran enesele ikka: niisugusena tahtsin näha Eesti politseid.

Hellat.

Kümme aastat Eesti politseid.

N. Reiman, politseidirektor.

1918. aasta miilitsamees ja tänapäeva politseiametnik — missugune suur vahe! Nende 10 aasta jooksul on meie politsei oma üldiselt organisatsioonilt kui ka ametniku kvaliteedilt järk-järgult elanud nii suured muudatused läbi, et raske on temas Eesti vabariigi algpäevade miilitsa järeltulijat ära tunda.

Vaadates asjale puht teoreetiliselt, võib enesele ette kujutada politseis praegu maksva üldise organisatsiooni plaani väljatöötamist ja maksmapanemist võrdlemisi lühikese aja jooksul. Kõige selle läbiviimiseks oleks tarvis plaani väljatöötamisel ainult teatavat energiat ja kindlat tahet. Tegelikus elus on aga asi teisiti. Iga organisatsiooni plaani teostamiseks on tarvis terve rida eeldusi ja teiselt poolt nõuab iga seesugune plaan praktilises elus „läbilöömiseks“ teatavat aega. Ei saa öelda, et need eeldused meie politsei arenemisteel oleksid olnud soodsad. Meie noore riigi materiaalne jõud oli nõrk. Tsaariaegsest politseist oli Eesti laiemates rahvahulkades kõige halvemad mälestused säilinud, mis ka Eestis rahva ja politsei vahelkordadele mõjus. Uue, demokraatliku riigi vaimus kasvanud kogunud juhtivatest jõududest oli meie politsei peaaegu täiesti lage. Meeskonna koosseis oli äärmiselt nõrk ja kirju: see koosnes oma suuremas osas ühelt poolt politseiteenistusele ettevalmistamata ja distsiplineerimata elemendist, teiselt poolt vene politseis teeninud ametnikkudest,

kelle hulgas peale tublide ja korralikkude inimeste ka küllalt rikutud ja demokraatlikule riigile kõlbmatut elementi leidis.

Kui neid asjaolusid silmas pidades tagasi vaatame meie politsei 10-aastasele arenemiskäigule, siis näeme, missugune suur töö on Eesti politseil seljataga.

Seda tööd tegid alul kohapealsed politseijuhid oma algatusel ja heal tahtmisel ilma keskvalitsuse suurema kaasabitaga. Hiljem siseministri hra K. Einbundi ja politsei peavalitsuse ülemate hra H. Kubeni ametisse astumisega, asus ka keskvalitsus aktiivsemalt politsei arendamise tööle, järk-järgult rida uuendusi maksma panes. Kuid kaks etapi meie politsei elus on põhjapaneva tähtsusega: 1) välis-, kriminaal- ja poliitilise politsei ühendamine ja ühel ajal sellega läbiviidud politseiaparaadi reorganisatsioon ja 2) ametkonna tehnilisele väljaõpetamisele ja kasvatamisele kindla aluse panemine politseikooli asutamise läbi. Nende kahe reformiga on selleaegne siseminister hra K. Einbund, kui Eesti politsei aparadi looja tema praegusel kujul, jäädvustanud oma nime meie politsei ajaloos.

Praegusel momendil paistab, et need kaks reformi olid päris enesestmõistetavalt tarvilised. Kuid nende läbiviimisel oli asi palju kirjum. Kõva opositsioon oli mitte ainult seltskonnas, ajakirjanduses ja laiemas politseiperes, vaid skeptiliselt vaadati neile, kui liig järskudele ja riskantsetele uuendustele ka valitsusring

kommis ja koguni, pean tunnistama, hra K. Einbundi lähemate kaastöölise hulgas politsei alal nende uuenduste mõnede üksik-asjade suhtes.

Peale aastaid väldanud tegeliku elu tuleproovi on need uuendused osutunud suure tähtsusega teguriteks meie politsei edasijõudmisel oma arenemise teel. Politseide ühendamisega on kõrvaldatud endine jõukillustamine, rivaliteet ja kooskõlata töö ühisel tööalal ja võimaldatud ökonoomsem materjaalsete hüvede kasutamine ning otstarbekohasem inimmaterjali ettevalmistamine ja töölerakendamine igapäevaste võimete kohaselt. Viimane asjaolu on eriti tähtis meie kriminaal- ja poliitilisele politseile, missugustel spetsiaalaladel iseäranis mõõduandvad on tööproduktiivsuse suhtes üksikute inimeste võimised, aga mitte nende suur arv. Kriminaalpolitsei suur ja raske töö äärmiselt väikese koosseisu juures on olnud viimasel ajal rahuldavalt teostatav ainult vilunud ja võrdlemisi suure töövõimega inimeste ametis püdamisel. Nende komplekteerimine ja nõrgemate paigutamine teistele kohtadele on ühises politseis võrdlemisi kergesti teostatav. Politseikoolita ei saa enam praegustel oludel kuidagi ette kujutada politseiametnikkude korraldusse tehnilist väljaõpetamist ja kasvatust. Politseiteenistus, milles enam kui ühelgi teisel ametialal nii palju kokkupuutumist on kodanikuga kõige mitmekesisemates küsimustes, nõuab ametnikult põhjalikku ametialasse puutuvate küsimuste tundmist. Nii on see meil ja ka igal pool välismail, kuid Eesti politseil on veel oma iseärasus, mis nõudmisi ametniku vastu tema teadmiste suhtes suurendab. Nimelt lasub meie politseiametnikul terve rida ülesandeid, mis mujal ei kuulu politsei ülesannete hulka. Vaatamata politseikooli asutamise päevil valitsenud kahtlustele, kas oli sel ajal see ülesanne meile jõukohane, on meie politseikool kujunenud asutuseks, mis temale määratud nõudeid väga rahuldavalt täidab.

Siinjuures ei saa nimetamata jätta politseikooli direktori hra E. Metsa teeneid, kelle energiale ja optimistlikule töötahtele võlgneb meie politsei palju tänu.

Eelpooltähendatud kaks reformi on silmatorkavamad suuremad etaabid meie politsei arenemisel. Kuid väga suur töö on tehtud pika rea üksikute kavakindlate korraldustega järk-järgult, ilma et see väljaspool ametkonda enesele suuremat tähelepanu oleks tõmmanud. Selle jooksva arendamise töö tulemustena tahaksin märkida kahte tähtsat nähtust meie politsei edenemise teel. Need on 1) meil õigusriikluse põhimõtetele vastava terve vaimu istutamine poliitilisesse politseisse, mida tuleb lugeda täiel määral politsei abidirektori hra J. Soomani, kui poliitilise politsei juhi teeneks, ja 2) meie kriminaalpolitsei tehnilise oskuse ja töötamismeetodite tõstmine moodse politsei tasapinnale, mille üle meie välismaade asjatundjatelt mitmel korral väga kiitvaid otsusi oleme kuulnud. See saavutus tuleb kirjutada politseinspektori hra A. Liit'i väsimatu töö arvele.

Nii 10 aastat kestnud tööle tagasi vaadates on meil põhjust tehtud töö tulemustega rahul olla ja ka teatava optimismiga teist aastakümnet alata. Kuid meie ei tohi politsei saavutusi ülehinnata, sest täiuseni ei ole ta veel kaugeltki jõudnud. Tööd on ees veel küllalt. Eriti enesearendamise ja kasvatamise alal tuleb politseiperel tükk tööd enne teha, kuni saab meie politseist rahva politsei ja meie politseiametnikust hästi väljaõpetatud ja õiglane ametnik, kes igal ajal oskab vahet teha isikliste ja teenistusliste küsimuste vahel ja täiesti teadlik on selles, mida on temal sünnis teha, mida mitte.

Eelseisva töö kordaminekuks annab head lootust sissejuurdunud rutiini puudumine meie noorel politseil, mis mitmes vanas riigis suureks politsei edu takistuseks on, ja teiselt poolt virgutab meid läinud aastakümne edu.

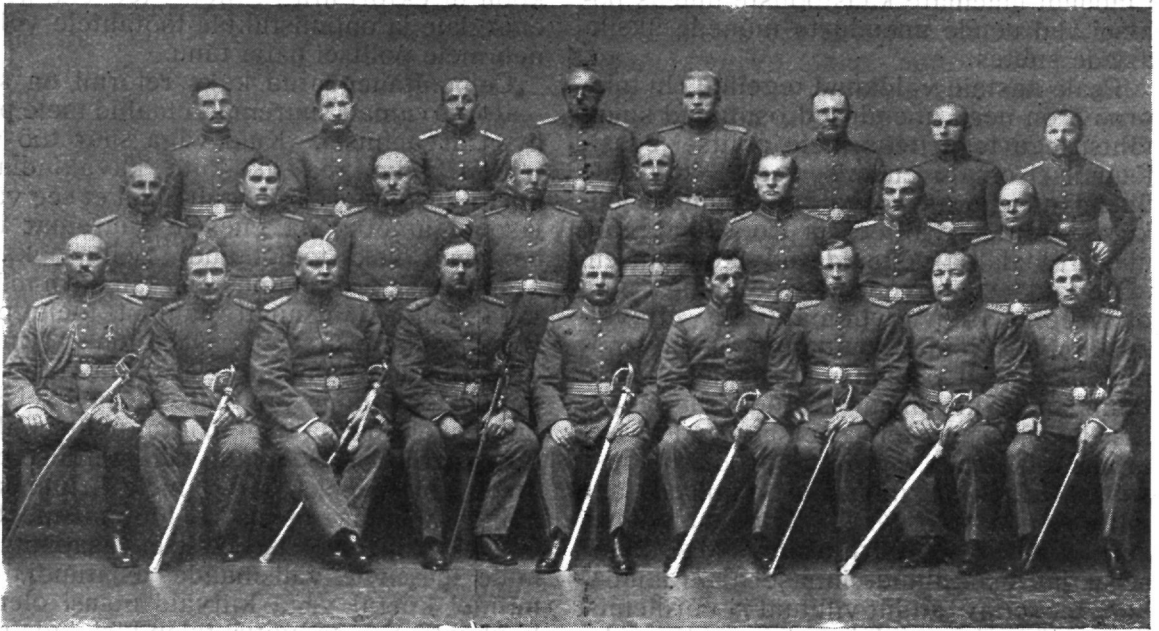
Aruanne, bilanss ja eelarve.

Joh. Sooman, politsei abidirektor.

Käesoleval novembrikuul pühitseb sise-ministeeriumi keskasutus ja ka kogu vabariigi politsei oma tegevuse 10. aastapäeva. Küll ongi mõnepäevalised vahed, mil üks või teine politseiüksus oma tegevust algas, kuid üldiselt jõuab 10. aasta-

päev kogu politseile kätte neil päevil. Nii loeb oma aastapäevaks Tallinna-Harju prefektuur 12. novembri, Tartu-Valga — 23. novembri j. n. e., kuid need on detailid. Oma tervikus on politseil möödunud tema tegevuse algusest kümme aastat, nii

Tallinna-Harju prefektuuri juhtivad jõud 10. aastapäeval.

Pahemalt paremale. Ülemine rida: Balti puuv. vab. jsk. a. M. Morrison, Raasiku jaosk. polkom. E. Janson, 1. jsk. a. B. Malter, 3. jsk. a. A. Jansen, 2. jsk. a. A. Schönrock, Telliskopli jsk. a. M. Pikk, arestimaja a. A. Lorberg, 5. jsk. a. K. Grenzmann. Keskmine rida: Rapla jsk. polkom. J. Viikmann, Sadama jsk. a. A. Gutmann, Keila jsk. polkom. M. Mathiesen, Lasnamäe jsk. a. J. Tobias, 6. jsk. a. J. Kermanov, 4. jsk. a. F. Vaher, 3. ja linnaümbruse jsk. polkom. O. Sadov, 6. jsk. — A. Plink. Alumine rida: Ratsareservi polkom. E. Freudenstein, 1. jsk. polkom. V. Koplus, Nõmme jsk. polkom. A. Ivask, abipr. V. Sihle, prefekt V. Rotenbork, abipr. M. Vatter, 5. jsk. polkom. E. Leppner, 2. jsk. polkom. E. Miller ja 4. jsk. polkom. H. Lepp.

väälis- kui ka eripolitseis, sest olgugi, et näit. kriminaal- ja poliitiline politsei kutsuti ellu praegusel kujul hiljem, täideti ka nende funktsioone vabariigi algpäevilt peale ja neis ametkondades on hulki isikuid, kes ametkondade ümbernimetuste ja ümberkorralduste juures on jäänud täitma samu ülesandeid, mis praegu on eripolitseide kohuseks. Nii siis on 10. aastapäev kõigil ühine. Aastapäeva puhul vaadatakse tagasi tehtud tööle, hinnatakse seda ja määratakse tulevase töö suund, s. o. aruanne, bilanss ja eelarve. Igaüks neist kolmest on tähtis oma kohalt: puudub aruandes täpsus ja asjaolude õige hinnang, on ka bilanss ebaõige ja õieti kalkuleeritud eelarvest ei või olla juttugi.

Kümne aasta jooksul on politsei kujunenud üleöö julgeoleku ja korra kaitseks mobiliseeritud salkadest organiseeritud ja korraldatud riigiasutuseks. Kes, näiteks, vanemaist inimesist ei mäletaks 1918. a. novembrikuu militsionäri: poolkasukas või palitus, rihm vööl, side ümber käe, läiklääki või kübar peas ja vintpüss rihmaga

või selle puudusel paelaga üle öla. Tööoskus ja eriteadmised, seaduste ja oma võimupiiride tundmine, mis nii vajalised politseinikule kodaniku ja töö huvides, kas puudusid täiesti või olid kõige primitiivsemad. Mis aga ei puudunud 1918. aasta politseinikulgi, see oli tahe oma kohust täita ja tahe teha tööd ning areneda. Oleks puudunud viimased, poleks olnud võimalik areneda praeguse politsei üldise tasapinnani. Hilisemad politsei reformid on määranud õige suuna politsei üldisele arenemisele ja kui meil 10. aastapäeval on veel paljugi puudusi, siis on selles süüdi isikud, kellel kahjuks on omased puudused nagu igal kodanikulgi, kuid suund on olnud õige ja selle võime tänutundega selle suuna määrajate heaks kirjutada aktiivasse 10. aasta bilansis.

Üldises koosseisus on tunduvalt tõusnud tööoskus, sisemine ja väline distsipliin, hariduslik tasapind ja paljugi paranenud vahekord kodanikkude ja politsei vahel. See viimane ongi ideaal, milleni sooviks jõuda ja millele püüab meie rahvariigi iga politseiametnik.

Siin on kahjuks veel liig palju meil passivas 10. aasta bilansis. Kõige rohkem patustavad siin need politseiametnikud, kes oma võimu ja teenistusallalisi asju seovad isiklikkude huvidega. Meile, politseiametnikkudele, annab kodanik, seltskond ja avalik arvamine palju andeks meie inimlikke nõrkusi ja isiklikke vääratusi meie igapäevases elus. Mis aga andeks ei anta ja mis ilmselt hävitavad usalduse ja hea vahekorra riigivõimu teostaja ja korrakaitsja politseiametniku ja kodaniku vahel, on igasugused võimu ja seisukorra kasutamised politseiametniku poolt oma isikliku kasu, huvide või heaoleku otstarbel. Neist pahedest tuleb katsuda saada lahti ja ka neist ametnikkudest, kes sel alal end ei soovi parandada, tuleb vabaneeda ja kiiresti vabaneeda. See oleks peamiseks ülesandeks kõigile politseijuhtidele, eriti kohtadel, kuhu ei küüni igakord nägema keskasutuse järelevalve ja kus sarnased asjad mürgitavad vahekordi kodanikkudega, hävitavad omariikluse põhi- aluseid ja rüvetavad politseiametniku kõrget kutset.

Oma arenemises ja enesekasvatamises oleme kümne aastaga jõudnud siiski märksa edasi ja lootus jõuda kord järele vanade kultuur-riikide politseile, kus kodanik politseinikus näeb oma sõpra ja abimeest, pole ka meilgi võimatu, milleks erilisel aitab kaasa politseikool, kus selles vaimus noorte kaasvõitlejate kasvatamisele on antud esimene koht.

Oma 10. aastapäeval julgeb loota kogu meie politseipere, et rahvaesitus, meie noorsoo kasvatajad, avalik arvamine ja iga kodanik neile politsei püüetele hea-

tahtlikult katsub vastu tulla ja kaasa aidata.

Omalt poolt sellele kaasaaitamiseks on politseis pöördud eriline tähelepanu ametioskuse ja seaduste tundmiste tõstmisele, milleks korraldatud katsed ja kursused ametnikkudele. Seadused, määrused ja käsiraamatud on püütud võimalust mööda teha kättesaadavaks igale ametnikule. Snordi liikumine ja kehaline kasvatus on rõõmustavalt leidnud endale sõpru politseiametkonnas ja viimaste aastate ülemaalsed spordiesivõistlused on oma tagajärgedega ületanud kõige julgemadki lootused kehakasvatuse tagajärgedes. Loodame, et siitki saame abi karskemooralse tasapinna, enesetunde ja oma kutse tõstmisel. Neil ülemaalistel spordivõistlustel on kodanikulgi võimalik olnud tutvuneda politseiga, kus viimane olles oma ametioskuse arendamisel ei ole „tüli sünnitajaks“ kodanikule, mis igapäevases elus tihti paraku tingib teenistuskohuste täitmine.

Puht poliitilises kutsetöös on meie kümne aasta tegevusbilanss kindlasti aktiivne. Oma ülesannetega korra hoidmisel, seaduste täitmise järele valvamisel, kuritegude jälgimisel jne., on politsei saanud toime võrdlemisi hästi ja siin võime pretendeerida rahvusvahelises politseiperes mitte just viimasele kohale.

Politseiniku kutsetöö pole kerge ja kerged pole ka politseinikkude majanduslikud elutingimused, kuid pidades lugu oma kutsesest ja armastades oma kodumaad, soovime 10. aastapäeval üksteisele õnne ja edu tulevaseks tööks!

In hoc signo vinces!

Tallinna-Harju prefektuuri 10. aastapäeva puhul.

E. Mets,

politseikooli direktor.

„Selle tähisega võidad!“ Nii on säilinud Rooma ajalooost kuulsa valitseja Konstantin Suure ütlus, kui ta läks lahingusse võitlema ristiusu ja kristliku aate eest.

Ma ei taha selle lausega kedagi kihutada mõnesugusele vaenulisele või sõjategevusele, vaid tahan ainult tõendada, et see siht, mille poole on püüdnud ja mida on teostanud Tallinna-Harju prefektuur oma 10-aastase tegevuse vältel, on olnud õige, see on olnud õige tähis, mille ta on

valinud suhteks oma teenistuslikul teerajal täiuse poole.

Meie, politseiametnikud, teostame kõik üht ja sama ülesannet, meie kõik sammume ühise eesmärgi poole — kindlustada ühiskondlikku julgeolekut ja korda, kuid palju on teid, palju on võimalusi, kuidas teostada oma ülesannet. Seks tuleb valida õige tee, tuleb valida õige tähis, mis juhib meid tõesti eesmärgile.

Võimu teostamine ja korra kaitsmine

Tallinna politsei spordiringi juhatus.

Istuvad: abiprefekt Valter Sihle, politseikom. Eduard Freudenstein, prefekt Viktor Rotenbork, politseikom. Eduard Miller ja August Plink. Seisavad: politseikom. Hugo Lepp, konstaabel Aleksander Pupart, allkonstaabel Johannes Oissar.

pole kerge ja lihtne ülesanne, küllalt on mõnikord väikesest eksisammust, et vääratada õigelt teelt ja ülesseatud aate ning sihi taotlemine muutub küsitavaks.

Missugune on see õige tähis, mis meie riigi iseseisvuse algpäevil juhtis pealinna politsei õigele teele ja mis teda juhhib tänapäevgi?

See on kõigepealt arusaamine demokraatismist, et rahvas on see, kelle teenistuses meie seisame ja kelle julgeolekut meie kaitseme. See on õigusliku riigikorra austamine, kus ainult rahva tahe seaduse näol on meile kõrgemaks käskijaks ja sellest ei tohi olla kõrvalekaldumisi. See on õigluse tunnustamine, kus iga isik on vääriline teisele, kus vahekorrad ja suhted kaaskodanikkudega peavad andma teed õiglusele. See on kõlbline äratundmine hea ja paha vahel ja kõlblise tasapinna kõrge hindamine, mis hoiab puhtana inimmaterjali, kes teostavad julgeoleku kaitset. See on kohusetunne, mis iga üksikut ametnikku kihutab korrapärasele ja kiirele tegevusele. Ja veel paljugi võiks loetleda nõudeid teenistuses, mida prefektuur on võtnud tähisena oma aate teostamisel.

Ei saa salata, et iga töö juures tuleb

ette eksimisi, ainult see ei eksi, kes midagi ei tee, kuid ülekohtune oleks tõendada, et need eksimised oleksid olnud orgaanilised. Otse ümberpöörduvalt: pealinna ja maakonna politsei juhid on alati reageerinud täie valjusega säärasele eksimistele ja eemaldanud elemendi, kes oleks võinud rikkuda terve ametkonna.

Vähe sest, kõlbmatu elemendi kõrvaldamisega ei kõrvaldu igakord pahed ise, tarvis oli ka need kiskuda välja juurtega, tarvis oli tõsta ametkonna kõlblist tasapinda. Tarvis oli ka arendada ametnikkude teenistusoskust ja seaduse tundmist, mis on aluseks õiglasele ja seaduspärasele tegevusele. Eriti viimase küsimuse alal olen huviga jälginud hilisemate juhtide tegevust, kes suurima andumusega on aidanud kaasa politseikooli tegevusele, kelle otsekoheseks ülesandeks on just teenistusoskuste õpetamine ja arendamine. Iga soov ja algatus politseikoolist on leidnud heatahtlikku vastukõla ja kaasabi Tallinna-Harju prefektuuri juhtide ja ametkonna poolt, hinnates kõrgelt meie ühist püüet. Siin on leidnud harmoonilise kooskõla teooria ja praktika, mis peavad käima ja käivadki käsikäes. Seda, mis kuuldatakse klassis teoreetilistel tundidel, seda,

tänu lahkele vastutulekule prefektuuri poolt, on olnud võimalik näidata suurel määral tegelikus teenistuses.

Kui õppetunnis on selgitatud õigusliku korra tähtsus ja tarvidus, siis on näidanud

prefektuur oma eeskuju ja kaastööga, et need nõuded ei maksa ainult õppetundides, vaid palju enam tegelikus teenistuses; ja koolist lahkudes viivad kasvandikud selle teadmise kaasa.

Tallinna-Harju prefektuurile 10. aastapäevaks.

V. Rotenbork,

Tallinna-Harju prefekt.

12. novembril s. a. möödub kümme aastat Tallinna linna ja Harju maakonna politsei asutamisest ja tegevusest.

Saksa okupatsioonivõimude lahkumisel Tallinnast kutsuti ellu miilits, kes täitis kõik politseilised funktsioonid, kindlustades linnas ja maal heakorra ja julgeoleku. Miilitsa nimetus kestis kuni politseikorralduse väljaandmiseni 1920. a. alul, mil „miilits“ nimetati ümber „politseiks“.

Eesti riigi algpäevad olid väga rasked, kuna tol korral puudus paljudel kindel usk Eesti iseseisvusse. Peaaegu palja käega tuli pidada sõda pealetungiva vaenlasega ning ühtlasi kaitsta ja alal hoida ka sisemist rahu, võideldes sisemise vaenlasega, kes seljataga püüdis õõnestada, nõrgestada ja kukutada loodud riigikorda. Nooremaid ja tugevamaid mehi vajati eriti väerindel, mispärast tekitas raskusi miilitsateenistusse parimate meeste leidmine. Neid leidis siiski. Üldiselt on teada, et politseiteenistus on raske ja vastutusrikas, kuid seda raskem ja vastutusrikkam oli ta meie riigi algpäevil. See aga ei kohutanud mehi, vaid oldi teenistuses teadmise, et tuleb ka seljataga näidata ohvrimeelsust üles ja püüda vääriline olla esirindel viibivate poegade, milline töö üheskoos pidi kindlustama meile vabaduse ja iseseisvuse. Ohvrimeelne, ennastsalgav, visa võitlus vaenlasega kandis vilja. Vaenlane võideti.

Rahu tegemisega avanes võimalus asuda riigi seesmise loomise ja organiseerimise tööle. Seda tööd alati ka politseis. Kui miilits täitis sõjaajal küllalt rahulolevalt oma ülesandeid, ei seisnud ta siiski sellel kõrgusel, mida nõutakse rahuajal politseilt.

Siseministriga eesotsas hakkas tegema politsei-peavalitsus kohapealsete juhtivate jõudude toetusel ja kaasabil politsei ametkonnas tõsist organiseerimistööd politsei üksuste ja koosseisude kindlaksmäära-

mise ning täiendamise alal. Hädatarvilik oli tõsta politseiametnikkude ametioskuse ja teadmiste tasapinda, ja selleks korraldati politsei-peavalitsuse juures lühiajalisi kursusi. Seati üles nõudmised politseiteenistusse astujate kohta, pöördi tõsiselt tähelepanu ametnikkude moraalsele tasapinnale. Kasvatati alistuma ametnikke kindlale korrale ja distsipliinile, selgitati keskasutuse kui ka kohapealsete üksuste kaudu politsei tähtsust ja tema vastutusrikast ülesannet rahva ja riigi elus.

Eelpool teostatud põhimõtted tõstsid ja parandasid isiklikku koosseisu, kuid vähe sellest. Tuldi otsusele, et sarnasel viisil politsei arendamine ning üldine teadmiste, oskuste ja moraalse tasapinna tõstmine ei anna soovitavaid tagajärgi. Siseminister koos politsei-peavalitsuse juhtidega asja igakülgselt kaaludes tuli otsusele, et tarvis on ellu kutsuda kindel õppeasutus, kus teenistuses seisvaid ametnikke ja politseiteenistusse astujaid tuleb valmistada politseikutsele kestvalt, kavalikult ja asjatundlikult ette. Selleks kutsuti ellu 1925. a. politseikool.

Politseikool valmistab ette teoreetiliselt isikuid, kes oma elukutseks valinud politseiteenistuse. Tegelikult politseiteenistuse juhid võivad kohtadel rõõmuga koustateerida, et koolilõpetajad on küllaldaselt ette valmistatud ja distsiplineeritud politseinikud. Kuid politseikool ei suuda üksinda meie ametnikkude teadmisi täiendada ja värskendada, vaid seda tuleb teha ka kohtadel, mis on tõepoolest suuremalt osalt teostunud. Sellest peame järeldama, kuivõrd edasipüüdlikult tegutseb meie politsei enese arendamisel.

Kümme aastat politsei organiseerimisel ei ole pikk aeg, kuid siiski on kujunenud selle aja kestel tegeliku elu nõuete ja teenistuse kohaselt kindlaks politseijüksuste arv ja isiklik koosseis. Kindlad sihtjooned arenemiseks ja edenemiseks on

Tallinna-Harju prefektuuri juhtivad jõud ja kantseleiamelnikud.

Ülemisel real: *H. Kaarmann, H. Kipper, B. Madisson, Karl Boman, E. Randmann, J. Meikop, G. Reinans, A. Jaakson.* Keskmisel real: *Ev. Rosik, L. Ernst, M. Soonike, H. Järv, P. Steinberg, G. Lill, E. Nõmm, R. Klumberg.* Alumisel real: *N. Kõrge, abipr. V. Sihle, pref. V. Rotenbork, abipr. M. Vatter, konst. J. Seren.*

otstarbekohaselt ette nähtud, seepärast tuleb rühkida samas suunas edasi.

Eelpoolnimetatud põhimõtete alusel on tehtud ka Tallinna-Harju prefektuuris tööd. Täna, kümnendal aastapäeval, peame küsima: kuhu oleme jõudnud oma tööga, kas oleme arenenud ning kujunenud sellisteks, millistena tahab näha riik ja rahvas oma politseid ja kas suudame oma rahva hingeelu kohaselt raskeid ning vastutusrikkaid ülesandeid täita, voi on olnud arenemise suun ekslik? Arvan siiski, et võib peaaegu eksimata tõendada politsei arenemist ses suunas, mida oodati ning mis vastuvõetav riigi ja rahvale.

Kui kümne aasta eest seisis Tallinna tänaval viletsalt rietatud miilitsamees, siis leiame tänapäeval hästirietatud politseikordniku, kes rahulikult ja iseteadvalt juhib ja valvab tänavelu, heakorra, julgeoleku, liikumise jne. järele ning alati on valmis tooma oma elu ohvriks, kui seda nõuab temalt teenistusaliselt kõrge elukutse. Olgugi, et võime 10. aastapäeval rahuldustundega tehtud tööle vaadata tagasi, ei tohi siiski unustada, et ka tulevikus on küllaldaselt tööd teha meie ametioskuse arendamise alal. Ühiskondlik ja riiklik eluavaldu on praegusel ajal väga

muutlik ja edasirühkiv, alati arenev ja täienev. Politsei, tahtes seista truult oma teenistusnõuete kõrgusel, peab olema ühiskonna eluavalduste ja muudatustega alati hästi tuttav. Ühiskonna elu ja arenemisega peame käsikäes käima ja vastavalt sellele ametaliselt täienema ja arenema, et seista oma ülesannete kõrgusel.

Välispolitseil, eriti pealinnas, on väga palju kokkupuutumisi kõigi teiste riiklike ja omavalitsusasutustega ning välis- ja omamaa kodanikkudega, kuid tänu ametkonnale, vaatamata rohkele ja mõnikord vahest ka keerulisele asjaajamisele, on suudetud luua ja alal hoida hea ning sõbralik vahekord, mille soodustamiseks on arusaadavalt kaasa aidanud politsei poolt erapooletu, õiglane ning asjalik ülesannete täitmine.

Tahan siin kohal eriti kriipsutada alla välispolitsei tööd, vahekorda ja koostööd kohapealse kriminaal- ja poliitilise politseiga ning politseikooliga. Kõiki neid seob huvi ja siht, mis üldiselt politsei ülesannete seisukohalt hinnates väga kasulik ja tervitatav.

10. aastapäeval ei tohi vaikides minna mööda neist, kes prefektuuris teenides

ametikohuste täitmisel langenud või vi-
gastada saanud. Eriti raskeks katse-
ajaks politseile oli kommunistide vägi-
valdne valitseva riigikorra kukutamise
katse 1. detsembril 1924. a. 1. detsember
näitas, et peame olema alati valvel sise-
mise korra kaitse alal, meil peavad olema
kindlad kavad, kuidas toetada ja kindlus-
tada riigi julgeolekut, kuna unustus ja loi-
dus nõuab asjata inimohvreid.

Ametikohuste täitmisel langesid: 1)
van.-kordnik Jaan Holts ja 2) kordnik
Johannes K u m e l 1. dets. 1924. a.; 3)
van. militsionär Arved K o l l — 29. nov.
1918. a., 4) rajooniülem Jaan P i i r s o n —
15. jaan. 1920. a., 5) van.-kordnik Gustav
T u r s m a n n — 20. märtsil 1920. a. ja
6) kordnik Robert I v a n o v i t š, 7) ra-
jooniülem Johannes T u c h e r m — 1.
mail 1922. a. kommunistide käe läbi.

Ei saa 10. aastapäeva puhul ka nime-
tamata jätta tänutunnet prefektuuri
kõrgemate juhtide vastu: endiste ja
praeguse siseministri, siseministri abi,
endiste politsei-peavalitsuse ülemate
ja praeguse politseidirektori ja abidirek-
tori ning teiste politseiala juhtivate minis-
teriumi kõrgemate ametnikkude vastu,

kelle üldpõhimõtete ja sihtide kohaselt ko-
hal toimetatud, mis üldiselt leidnud laia-
ulatuslikult väärilist hindamist tegelikus
elus.

Samuti avaldan sügavat tänu oma eel-
käijatele, endistele prefektuuri juhtidele,
nende poolt tehtud organiseerimistööst eest
ja minule alluva asutuse juhtivatele jõu-
dudele: abiprefektidele, politseikomissari-
dele ja abikomissaridele, kes kaasa aida-
nud üldisel prefektuuri juhtimisel ja mind
toetanud, ning kõigile teistele ametnikku-
dele, kes on püüdnud täita oma ametiko-
huseid parima energia, õigluse ning hool-
susega, tõsta ja arendada politsei vaim-
list tasapinda jne. põhimõtetel, mis luba-
vad vääriliselt hinnata meie politseid.

Vaadates tagasi kümnendal aastapäe-
val tehtud tööle, töötame püüda vastas-
tikku tulevikus samas suunas edasi ja
ennastsalgavalt täita meie peale pandud
ja võetud raskeid ja vastutusrikkaid üles-
andeid, olles teadmisel, et tehtav töö ja
teenistus on kasulik meie riigile ja rah-
vale, missugune teadmine peab andma
veel rohkem tõuget raugematuks ja ko-
husetruuks teenistuseks. Selleks soovin
ametkonnale õnne, jõudu ja püsivat tahet.

Tallinna-Harju prefektuur kümneaastasel arenemisel.

M. Morrison.

Alguks 1918. a. 10. novembril lagu-
nes Tallinna saksa politseijaoskondades
laiali raadioteade, Saksa keiser olevat
ametist ära astunud. Meeleolu muutus
elevaks, sest oli kindel, et muudatused tule-
lemas. Siiski töötati edasi, sest teenija-
teks olid enamasti kohalikud elanikud, kes
ei tunginud kõrgesse poliitikasse. Järg-
mise päeva õhtul sai teatavaks Eestimaa
ajutise valitsuse kuulutus Eestimaa rah-
vastele (R. T. nr. 1 — 1918), et kõik üldise
valimisõiguse alusel valitud maa, linna ja
valla omavalitsuse asutused peavad aja-
viitmatult jätkama oma katkestatud tege-
vust juhatuste järgi, mida annavad ajutise
valitsuse volinikud kohal. Kuulutuses
seisis sõnasõnalt: „Vahepeal tegevuses
olnud ametiasutustelt ja isikutelt tuleb as-
jaajamine üle võtta. Tallinnas, 11. nov.
1918. a. Eesti ajutise valitsuse volitusel
J. Poska.“ Nüüd seisis ülevõtmine ees.

Esimeseks linna miilitsaülemaks mää-
rati Aleksander Hellat, kes kutsuti juba

24. veebr. 1918. aastal Tallinna linna ko-
mandandi kapten Rotschildi poolt linna
miilitsaülemaks, missugusele kohale kin-
nitas ka samal päeval ärapeetud linna-
volikogu koosolek. Kuigi järgmisel päe-
val tühistas seda saksa vägede tulek, oli
nüüdne uus kutse vägivaldselt katkestat-
tud tegevuse jätkamine.

Esimesena võeti üle linna politseivalit-
sus viimaselt okupatsiooniaegselt polit-
seimeistri abilt, Viru tän. nr. 6, ühes asja-
ajamisega, kuna politseimeister Moncke-
vitz ise enam kohale ei ilmunud. Öösel
vastu 12. nov. kutsuti kohale endised
jaoskondade miilitsakomissarid ja anti
käsk võtta järgmisel hommikul jaoskon-
nad üle. 12. nov. 1918. a. hommikul ilmu-
sid küll veel okupatsiooniaegsed ametni-
kud kohale, kuid kella 10 ajal ilmusid
jaoskondadesse uued, esimesed eesti po-
litsei jaoskondade ülemad ühes ülevõt-
mise volitustega. Ülevõtmine ise läks
vahejuhtumisteta, sest „Diese Operation

muss gemacht werden“, nii tõendati üleandjate poolt.

Meeskonna ametisse jätmisega tuli toimetada ettevaatlikumalt kui see varemalt sündinud Tallinnas. Enamlased toimetasid meeskonna võtmisel ainult ühe mõõdupuu järgi, kas isik kuulus parteisse või mitte. Okupatsioonivõimud pidid kõik uuesti alustama ja tarvitasid selleks uut koosseisu. Kuid sagedane meeskonna vahetamine oli annud kurbi kogemusi. Seepärast pandi ette kõigile ametisse jääda ja eemaldati ainult need, kes toored olnud rahvaga ümberkäimisel.

Keskpäeva ajal sõitis hra Hellat ise kõikidesse jaoskondadesse, vaadates järele, kuidas ülevõtmine läinud ja tervitas eesti politseid, soovides edaspidiseks tööks jõudu ja õnne.

Harju maakonna politsei ülevõtmiseks oli selleaegne siseministri asemik hra Kukkk dr. Raamoti korterisse endise Harju maakonnaavalitsuse esimehe Joh. Reinthali kutsunud ja viimasele pannud ette organiseerida Harju maakonna politsei. Hra Reinthal kutsus ametisse enamlaste poolt tagandatud miilitsametnikud, sest okupatsiooniaegne maakonnapolitsei organisatsioon oma Amtsvorsteher'itega ei olnud vastuvõetav. Koos hra R. Saarega võeti üle Harju maakonna pealikul v. Hindenburgilt („Hindenburg der Kleine“) Harju maakonna politseiavalitsus Pagari tänaval, praeguses sõjaministeeriumi ruumides, ühes arhiivi ja asjaajamisega. Esimeseks maakonna politseiülemaks sai hra R. Saar. Ülevõtmise kulud kandis maakonnaavalitsus kuni kulude riigi kanda võtmiseni. Jaoskondade nummeratsioon kaotati ja asetati kohaliste nimedega.

Pisut hiljem määrati saksa okupatsioonivõimudelt asutuste ülevõtmise peavolinikuks ajutise valitsuse poolt praegune Eesti panga president hra Jüri Jaakson, kellele tehti peale ülevõtmise ülesandeks asutuste edasitöötamise võimaluste eest hoolitsemine.

N i m e t u s e d. Kui 1917. a. politseid hakati uuesti organiseerima, ei sõandatud endist nime suhu võtta ja tuli miilitsa nimetuse juure peatuma jääda. Esiotsa püsis miilitsa nimetus meilgi 1917. ja 1918. aastate lõpul ning 1919. aasta alul. Kuid kauem ei lepitud miilitsa nimetusega. Seepärast tarvitati esimest võimalust miilitsa nimetusest vabanemiseks. Aegajalt hakkabki valitsus tarvitama politsei nimetust. Esimest korda nimetatakse politseid va-

litsuse määruses 22. jaan. 1919. a. (R. T. nr. 5 — 1919. a.) Pärnumaa ratsapolitsei salgale hobuste mobiliseerimise kohta. Teist korda leiame kaitsepolitsei politseiks nimetamise valitsuse määruses 6. aug. 1919. a., selle kohtuministeeriumi alla ülevõtmisel. Kuid kohtadel on tarvitusel veel endine miilitsa nimetus. Lõpu sellele teeb asutava kogu poolt 17. detsembr. 1919. a. vastuvõetud esimene „politsei korraldus“, kus politsei nimetus ja tegevus määratakse selgemalt kindlaks ning lõpulikul pannakse maksma.

Teisiti oli lugu politseiameti erinimetustega ja siin ei saadud mineviku mõtteviisist nii kergesti lahti. Liig pikk oli tshinovniku valitsemise iga olnud ja liig sügavasse imbunud selle mõju. Riigiametnik oli natshaljnik, ülemus, ja ülemuse nimel oli suur aupaiste. Mis oli siis loomulik, et kõiki välispolitsei ametnikke hakati ülemateks nimetama? Ei olnud teist mõistet, ei olnud ka kohast sõna. Nii tekkisid meil politsei peavalitsuse ülem, linnade ja maakondade politseiülemad, jaoskondade ülemad. Asutava kogu poolt vastuvõetud ja R. T. nr. 4/5 — 1920. a. väljakuulutatud uus politsei korraldus oli need ametinimetused ametlikkudeks tunnustanud ja nii jäid nad maksma järgneva kuueks aastaks (kuni 1. jaan. 1926. a.). Sama korralduse järele nimetati teenijatest vanemaid ja nooremaid militsionäre vanemateks ja nooremateks kordnikkudeks, võttes aluseks, et juba kaugemal vene ajal maal nimetati politsei urjädnikuid kordnikkudeks. Ajut. val. korra § 12-a põhjal vab. val. poolt 4. aprillil 1921. a. nr. 19 all vastu võetud seaduses politseiametnikkude nimede muutmise kohta (R. T. nr. 26 — 1921. a.) leiame, et vanem kordnik nimetatakse rajooniülemaks ümber. Nii oli kolmele ülemuse nimetusele tulnud neljas juure, isegi veel võorakeelse kaassõnaga. Ülemate nimetuste rohkenemine näis olevat nooruse aastate palavik, kuid praktiline see ei olnud. Sagedane „ülema“ sõna nimetus mõjus segavalt nii ametkonna enese kui ka publiku suhtes. Komissaride nimetus oli eesti politseis tema algusel kohati eraviisil küll tarvitusel, kuid sellest loobuti mitmetel taktilistel põhjustel. Polits. asut. kujund. määrus (R. T. nr. 177/178 — 1925. a.) toob välispolitseile uued nimetused: direktor, prefekt, komissar, konstaabel, mis hakkasid maksma 1. jaan. 1926. a. Uute nimetuste maksmapanemine oli tin-

gitud soovist vabaneda kõiksuguste ülemuste nimetustest. Nende nimetuste tekkimise ajalugu ei ole küllalt selge. Direktori kui kõrgema juhtiva isiku nimetuse juures selle üldtuntuvuse tõttu ei tule pikemalt peatuda. Prefekti nimetus on väga vana ja ulatub Rooma kuningate ajajärku. Prefekti nimetus kerkib uuesti üles uuemal ajal pärast prantsuse 1789. a. revolutsiooni. Nimelt peetakse Pariisi prefektuuri asutamise ajaks 28 pluviust 1800. a., kus see määratakse sisemin. organiks ja valitsemise asjadest osavõtjaks, õige tavaliste võimupiiridega. Tema järelevaldusel hakati toimetama noorsõdurite võtmist, vangimajade valvet, koolide ülevaatust, kohtukaristuste määramiste täideviimist, teede korrashoidu, seaduste täitmist, vangistamisi jne. Praegusel ajal on Pariisis kaks prefekti, üks Seine, teine Pariisi linna nimetusega, esimesel majandusline ala, teisel puht administratiivne. **V e n e m a a l** hakkas maksma komissaride nimetus Peeter I. ajal ja nimelt uuesti asutatud senatis, kus nad olid täidesaatvateks ametnikkudeks. Selle kõrval usaldati aga neile ka mitmesugused muud kohused heakorral. Maal asuvad komisсарid valiti mõisnikkude poolt nende endi keskel. Hiljem tuntakse Venemaal komissare kui sõjaväe haigemajade ülevaatajaid majanduslikul alal. Õige tähtsaks kohale kerkisid komissarid prantsuse revolutsiooni ajal, kus nii nimetati valitsuse volinikke, kelle hooleks jäi dekreetide täitmise järele valvamine, mida asutav kogu kuulutas välja. Konstaabliks nimetati esimest ohvitseri auastet suurtükiväes kuni 1830. a., kus see amet Venemaal nimetati ümber lipniku nimetusega. Mõnedes Skandinaavia riikides (Rootsimaal) nimetatakse konstaabliteks politsei agente.

Politsei nimetuste ja nende tarvituste juures rahva suus tuli nimede vahetamisel ilmsiks huvitav nähtus. Juba 1919. a. oli senine miilits nimetatud politseiks, kuid rahvasuus tarvitati sõna miilits edasi veel mitu aastat. Käesolevad nimetused: prefekt, komissar ja konstaabel leidsid aga õige kiiret üldist vastuvõtmist.

Vormiriie. Välispolitsei ja tema vormiriie, kes suudaks neid üksteisest lahutada ehk kujutada endale välispolitseid vormita. Sest vormist ei olene ükski välispolitsei kui administratiivse üksuse korporatiivne tunnus, sellega on ühenda-

tud ja seotud liig laial ja mitmekesisel alal kõik õigused ja kohused.

2. märtsil 1917. a. Tallinna politsei-jaoskondade purustamise ja tsaaripolitsei tagandamise tõttu hakati organiseerima linnavalitsuse poolt ajutine miilits ja seal ei saadud vormiküsimusest muul viisil

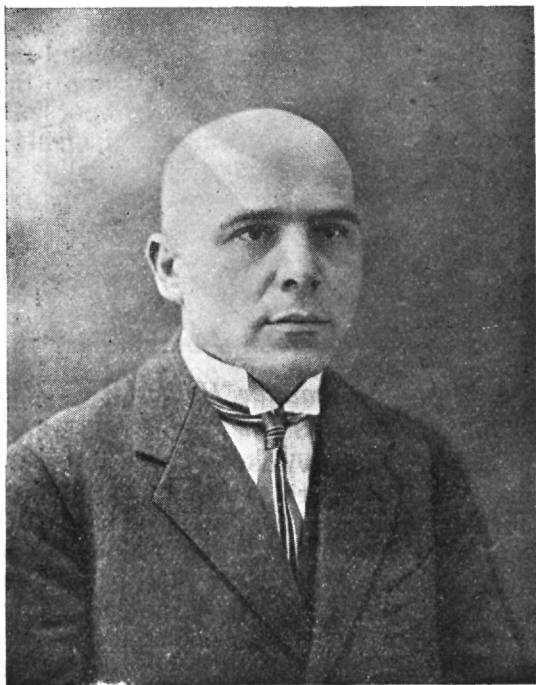
*Aleksander Hellat,
esimene Tallinna miilitsaülem.*

üle, kui võeti tarvitusele valge lint pahema varuka ümber. Suures revolutsiooni keerises sama aasta suvel võeti miilitsakomisjoni ettepanekul peakatteks kitsa-ääreline must nokaga müts, jaoskonna-ülemal kolme, abilisel kahe ja vanemal militsionäril ühe kuldse paelaga, mütsi ees Tallinna linna yapp. Linna miilitsaülem kandis mütsi kuldse äärega, kordnik lihtsa musta äärega, ees linnavapid. Kuid mütsist siin kaugemale ei saadud, sest igasugust vormi vihati tol ajal. Okupatsiooni-aegne saksa „Bürgerpolitsei“ kandis esimestel kuudel pahema käevarre ümber valget linti ja 1918. aasta suvel kõrge äärega saksa sõjaväe mütsi, kusjuures äär oli oranžvärviline ja linnavapiga. Kuid okupatsioonija lühiduse tõttu ei jõutud ka siin kaugemale.

Eesti politsei loomise algpäevil 1918. aasta sügisel ei olnud aega mõelda uuele vormile. Võitlevale sõjaväele tuli korjata sooje riideid ja nende vastuvõtmist jaoskondades teostada, neid ära saata, asutava kogu valimiste eeltöid teha jne., kõik peale otsekoheise politsei jooksva töö talituse. Igapäevases kibedas askeldamises toodi siis 1917. aasta kullatud paeltega

mütsid välja ja kanti, kellel neid veel juhtus olema. Nende puudusel aeti läbi valge paelaga pahema varuka ümber. Selleaegsest meeleolust annab tunnistust nähtus, kus nii mõnedki kordnikud valge lindi asemele sidusid punase lindi kää ümber. Jaoskonnaülematel oli sõdimist enne kui mehed ise kadusid ühes punaste lintidega.

Kuid aeg oli rahutu ja sõjaseadus maksev, ka maksid koosolekute pidamise kohta mitmed kitsendused. Tuli ette tehaste linnaosades juhtumisi, kus poliitilisi koosolekuid peeti loata ja registreeri-

August Liit,

Tallinna politseiülem 17.XI.1918 a. kuni 4.II.1920 a

mata, politsei pidi neid likvideerima. Kuid see oli tülikas vormita. Suurtel rahva koosolekutel ei tundnud politseinikud isegi üksteist, koosolekutele kogunenud käremeelsed aga pidasid politseid, selle välismärgi puudusel, vastasrindlasteks, kes kohale ilmunud neid segama. Et politseil tol ajal veel puudusid relvad, siis mindi koosolekutele harilikult kepid käes. Tuleb meele koosolek ühes suuremas Tallinna tehases, kus seda muidu ei saadud lõpetada, kui politsei põrutas keppidega niikaua vastu põrandat ja tehase ukse, kuni koosolijad tüdinesid kärast ja ise läksid rahulikult laiali.

Edaspidise vormiriide soetamisega ei

saadud kätte püsivust. Tuli läbi teha mitmeid muudatusi. Et erariietes välispolitsei väliselt väga kirju, seepärast töötati 1919. aasta suvel uus vormiriide kava välja ja hakati valmistama riideid politsei oma töökojas riigi kulul. Ühise valmistamise tõttu loodeti saada soovitatav ühtlus. Mütsina võeti kapataoline kepi, roheline kõrge äärega, sinise põhjaga, sirge nokaga ja õige suure Tallinna linna vapiga. Frenšiks tarvitati püstkrae ja põõnaga hallist riidest pintsak, millel sak-salaadilised pagunid. See ülikond osutus aga ebapraktiliseks iseäranis saduste ilmadega, mispärast ta leidis paiga politseimuseumis, kuna hakati kavatsesema uut vormi. Nii ilmuski 22. juunil 1920. a. vab. valitsuse määrus („R. T.” nr. nr. 101/102 — 1920. a.), kus uus vorm täpselt kirjutatud ette. Kuna siin frenš ja püksid jäid pea endisteks, seati pununud õlalappide asemele uued rohelisest riidest. Suurem muudatus ilmus aga mütsil. Viimane määrati täitsa inglismaadilise, mahalöödud laiade äärtega ja sirge sirmiga, ees Tallinna linna vapp. Ning see oli ka esimene kord, kus politseile vormiriie kirjutati ette vabariigi valitsuse määrusega.

Ka see vormiriie ei püsinud kaua ja peagi seisime uue muudatuse ees. Tõuke selleks oli annud vennasmaa Soome, kus politsei vormiriide eeskujuks oli nähtavasti võetud Kesk-Euroopa sõjaväe tooniandlus. Kuna riiete vormide üksteiselt vastuvõtmine ja levimine rahvaste keskel nii igapäevane, siis oli loomulik, et saksa väed, Soomet enamlastest vabastada aidades, Soome riidevormi omalt poolt olid mõjutanud. Kuid suuremaks vormiriide muudatuse põhjuseks oli meil asjaolu, et nüüdsest peale riidevabrikud võisid valmistada paremat vormiriidet, mis seni maailmasõja tagajärjel ja halva tootesmaterjali tõttu polnud võimalik. Uus siseministri poolt kinnitatud vormiriide kandmine algas 1922. aasta kevadel.

Praegune vormiriie, mis kinnitatud vabariigi valitsuse määrusega 4. dets. 1925. aastal, ei erine oluliselt palju eelmisest ja tema praktilisus on leidnud kandjate poolt üldist heakskiitmist, kuna värvide tarvitamine on püüdnud tagasihoidlikul viisil rahuldada publiku nõudeid tänavatel, platsidel ja muudel rahva kogunemiskohadel.

Relvastus. Punane miilits põgenes okupatsioonivägede eest kõigi sõja-

riistadega, need võeti Venemaale kaasa, peideti ära ehk visati varjatud kohtadesse, et need ei sattuks tulijate kui verivaenlaste kätte. Okupatsiooniväed leidsid eest tühjad jaoskondade ruumid mõne kohalejäänud kantseleiteenijaga. Kindral v. Seckendorffi esimesi kärke Tallinnas oli korjata kõikide eraisikute laskeriistad, et neid hiljem uute tunnistustega välja anda. Üle linna ära korjatud laskeriistad toodi selleaegsesse krediitkassa ruumidesse. Kuid selleaegsel „Bürgerpolitseil“ ei olnud laskeriistu, saksa sõjavõimud ei varustanud neid relvadega, sest „Bürgerpolitsei“ õiguslik alus oli alles kindlaks määramata ja ei olnud teada, millal see sünnib. Seepärast tegi Tallinna linna komandant major v. Schimpf korralduse, et okupatsioonipolitsei varustataks linnaelanikkudelt ära korjatud laskeriistadega. Nii valiti sealt välja ka kõlbulisemad ja varustati nendega ametnikke, kuna Schutzmann'id varustati siiski ka sõjaväe poolt täakidega, täienduseks revolvritele. Okupatsioonivägede lahkumisel jäid aga paljud alamad teenijad politseisse edasi, nende kätte ka senised laskeriistad. Uutel teenistusse võetud meestel ei olnud aga mingisuguseid sõjariistu ja esimesed kuud tuli läbi ajada kas ilma või keppidega. 1919. aasta talvel läks korda osta juhuslikult mõnelt poolt nagaane ja mausreid, mis jagati ka kordnikkudele välja. Laskeriistad ise olid väga mitmesüsteemilised, polnud nende jaoks padruneid ja neid polnud kerge saada mitme süsteemi jaoks. See asjaolu manas vajaduse esile uusi laskeriistu muretseda ning 1921. aastal jõuti niikaugemale, et politsei peavalitsuse agaral hoolitsemisel saabus Tallinna suurem saadetis ühetüübilisi automaatpüstoleid, misugused käsukirjaga Tallinna linna politseile 23. sept. samal aastal, kokku 413 tükki, ära jagati. Need relvad on praegugi tarvitamisel.

Külmade relvadega ei olnud samuti algusest peale püsivust. Vab. val. määrusega 22. juunil 1920. a. („R. T.“ nr. 101 ja 102 — 1920. a.) lubati politseil kanda endist vene mereväehvitseri kortikut, algades peale jaoskonnaülema abilisest ja kõrgemale, kordnikkudel aga mõõku rihmaga. Kuid see korraldus leidis raskusi, sest esiteks osutus kortik rohkem iluasjaks kui tõsiseks kaitseriistaks, kuna kordnikkudel puudusid mõõgad üldse. Seepärast said varsti kordnikud püssitäägid rihmaga, ametnikud aga esitusjuhtumusteks ja va-

hiteenistuse kordadeks sirged mõõgad nikeldatud tohludega.

Uute relvadega varustamine tõi kaasa ka muid kaasküsimusi, kõigepealt sõjariistade korrashoiu ja teiseks laskeharjutused. Laskeharjutusi peeti aastast üks kord tervele Tallinna linna politseile Ülemiste järve ääres, mõnikord Juhkentali sõjaväe lasketiirus. Märgilaske saavutuste märkimiseks seati sisse erilised kaustikud. Pärast 1. dets. 1924. a. varustati linna politseijaoskonnad reserv-sõjaväe vintpüssidega. Viimased anti kordnikkudele ka koju kaasa.

Distipliinist. Aastasadu kestnud võõrad valitsused olid soodustanud maale võõra olluse tekkimise, rahvuste

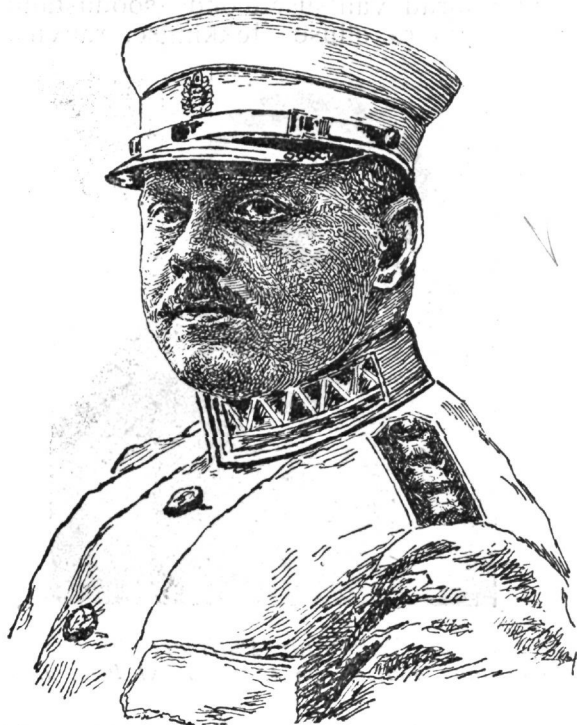

Voldemar Palitser,
Tallinna politseiülem 4. II — 1. XI 1920. a.

mitmekesiduse tõttu Tallinnas rohkem kui mujal. Nii oli siin alguses raske kindlaks teha massiliselt Eesti riiklusele püüdvat meeleolu, mis oleks kõiki erandita haaranud ja kiskunud kaasa. Seda pidi kõigepealt postikordnik tundma ja kandma. Kuid mehi see ei heidutanud, sest võõra võimu tõusmist enam ei ustud. Palju enam aga rikkus teenijate tuju see, et hüüdsõnadega petlikul kujul katsuti õnne vähem arenenud isikute juures, nagu ei pruugiks nüüd keegi kanda enam kusagil mingisugust kohustust.

Uute meeste vastuvõtmisel polnud võimalik valida. Siiski oli sattunud kordnikkude ja kantseleiteenijate hulka isikuid, kellede püüded Eesti riiklusele tihti vastu käisid. Igal sündsäl ja sündmatul silma-

pilgul püüti ajada kõrget poliitikat. Oli neid, kes ajutist valitsust seljataga maha tegid. Neile raiusid tublimad mehed vastu. Mida ligemale nihkus Narva väerind, seda julgemalt tõstis pead enamlus. Kes 4.—5. jaanuaril 1919. a., mil vaenlane juba ligindus Jõelähtmele, kordnikkudest Tallinna tänavatel postidel seisma juhtus, mäletab hästi, kuidas neile möödaminejate poolt kahtlaste nägudega isikute poolt öeldi: „Mis teie, lollid, siin veel vahite?“ Harva kaebasid seda kordnikud jaoskondades, suuremalt osalt likvideeriti asjad seega, et sarnastele ässitajatele visati mõ-

*Hans Kuben,
Tallinna politseiülem 1. XI 1920. a. — 20. IV 1921. a.*

ni labane sõimusõna vastu ja neid kästi kaduda silmapiirilt.

Korralikuks postiteenistuseks puudusid juhtnõõrid ja jaoskondades anti juhatusi, kuidas osati, püüdes talitada ja orienteeruda üldise otstarbekohasuse seisukohalt. Meeleolu ja tuju järgnes sellele, mida kuuldi Toompealt ja väerinnalt.

Enamluse seeme hakkab kasvama hõlpsasti ka seal, kus ta eest leiab naiivsuse ja otsekohesuse. Ässitamisel selatati, et tulevikus pole vaja kuulda ülemuse sõna. Tuli ette konflikte, kus käsud meelega jäeti täitmata, kas või hakka käsu-

täitjat meelitama ja paluma. Muidugi ei võinud sarnase mõtteviisi juures korralikust distsipliinist juttugi olla. Seda tuli algusest peale looma hakata ja selle loomise tüütavaid ja väsitavaid raskusi kõrvaldada. Distsipliini sisseseadmisel tuli astuda samm-sammult, nii kuidas nõusid ja lubasid seda asjaolud. Kuna aga meeskond tihti vaheldus ja uusi juuretuliidaid tuli õpetada jällegi algusest peale, siis lasus see töö lisakoormana jaoskondadel, mis nõudis palju aega ja energiat. Töötati jaoskondades vahetpidamata ja töö, mis tegi hiljem reserv ja politseikool, lasus jaoskondade õlgadel.

Meeskonna välise ülevõlpidamise parandamiseks ja välimuse paremale järjele viimiseks hakati jaoskondades pidama riviõppust. Tehti algust elementaarsete riviteenistuse alustega, raporteerimisega, tervitamisega, marssimisega ja esitsuse jätkus sellestki. Alguses esitasid militsionärid nõudmise, et distsiplinaarsüütegude ilmsikstulekul võib panna trahve peale alamatele teenijatele üksi vahekohtu otsuse põhjal, see olevat demokraatia nõue. Nii tundsid end militsionärid ülemusega võrreldes olevat mitte alluvuse, vaid poolte vahekorras. Ning esimesed militsionäride vallandamised ametist nende kõlbmatuse tõttu sündisid siis ka vahekohtu otsusel. See ei kestnud aga kaua.

Kuivõrd väike oli mõnel postikordnikul arusaamine oma kohustest, näitab järgmine juhtumine. Keegi jaoskonnaülem teeb õhtul ringkäigu postide kontrollimisel ja ei leia meest postilt. Pika otsimise järele leiab mehe lähedalolevast võõrastemajast tipsutamast ühes teiste võõrastemaja puhveti külalistega. Küsimuse peale, miks ta postil ei seisa, vastab militsionär, et seal ehk võiks veel seista, kuid seal pole nii-kui-nii midagi teha. Teine jaoskonnaülem kontrollib samuti poste ja ei leia meest postilt. Kui ta lõpuks selle leiab ja küsib, miks ta postilt puudunud, siis vastab see: „miks armastatakse postikordnikke sisse vedada? Sest vaadake, alles esimene linna miilitsaülem A. Hellat oli mees, kui mees kunagi. Kui tema poste kontrollis ja kordnikku ei leidnud kohalt, siis seisis ikka ise niikaua postil, kui puuduja viimaks ilmus. Ja niisugune just peab olema linna politseiülem.“

Et vormiriiete kandmisega ka selle-

kohane ülalpidamine on seotud, seda ei märganud paljud.

Huvitav on lugeda selleaegseid päevakäske, näit. 8. juun. 1920. a., kus öeldakse, et alamad teenijad veel ülemaid iseäraselt tituleerivad „Teie kõrgus“, „Teie ausus“ (Vasche blagorodie, Vasche võisokoblagorodie). Sellele tehakse lõpp ja kästakse ülematele vastata ainult nende ametinimetusele sõna härra ette pannes.

Jaoskondade töö distsiplineerimise alal ükski ei anna tagajärgi ja vahetpidamata peab sellele, olgu see suusõnaliselt või päevakäskudega, linna politseiüleml sekka lööma. Distsipliini sisseseadmise püüded võtavad repressioonide ilme, sest ainult manitsus igakord ei aita. Ja kui ka see pikema aja peale ei näi mõjuvat, hakkavad tihenema trahvid distsiplinaarsüütegude eest. Võetakse appi distsipliini nõudmise kibe kaasvend ja see tendents kasvab aasta-aastalt — eesotsas sammub politsei-peavalitsus, kes trahvide jagamisega näitab järjekindlalt, et distsipliini makspanek on otsustavalt võetud ette ja sellele tuleb vasturääkimatult alistuda.

Repetitio est mater studiorum. Arenematu isiku distsipliin on pime, arenenu oma teadlik. Pime distsipliin on raske täita, teadlik aga kerge. Seepärast tuli meeskonda õpetama hakata vastavalt igapäevastele ametinõuetele.

Kordnikkude seas oli mehi, kes varem polnud teeninud politseis. Igapäev kell 12. koguneti jaoskondades, et ajamõllus ununenud aabitsatarkust meeles tuletama hakata. Nii kestis see paar aastat. Edaspidi hakkas valmistama ette uusi mehi ratsareserv, kuna see segas jaoskondade tööd.

Teine raskus tekkis tegeliku teenistustäitjatega rajooniülematega, sest nende teadmiste nõrkus tuli peagi ilmsiks. Politsei-peavalitsuse käsul korraldati 1. juulist 1920. a. Tallinna pritsimajas üleriiklikud rajooniülemate kursused, kuhu järjekorras komandeeriti kõiki osa võtma, kokku 612 meest, kestvusega kolm nädalat. Tolleaegse pol.-insp. H. Jacobseni juhatusel sai neid kokku 12, kuna viimane lõppes 21. nov. 1923. a.

Järjekindlalt minnakse edasi ja kord tuleb kohapealsete juhtide kätte. Linnade ja maak. pol.-ülemate abiliste ja jaosk. ülemate abiliste kursused algavad seal-samas 1. sept. 1922. a. kuuenädalise kestvusega, lektoritega administratiiv-, advo-

katuuri-, prokuratuuri-, arsti-, aktsiisi-, metsadepeavalitsuse, tolli-, veterinaar-j.t. aladelt. Kolmas ja viimane kursus lõppes 27. märtsil 1923. a. Kuna vene ajal politsei juhtivad jõud omasid teadmisi ainult praktikas, siis olid möödunud kursused esimesteks teadmiste täiendamise abinõuks kodumaal üldse.

Rudolf Saar.

12. XI 1918 a. — 20. IV 1921 a. Harju maakonna politseiülem ja 20. IV 1921 a.—7. II 1925 a. Tallinna politseiülem.

Kursustele kaaslaseks seltsib eestikeelse politsei alasse puutuva kirjanduse soetamine. Alguse teeb 1921. a. lõpul ilmuma hakkav esimene eestikeelne administratiiv-õiguslik ajakiri „E. Politseileht“, luues platvormi ja väljendusvõimaluse koha nii politseiteenijatele enestele, kui ka väljaspool seisvatele administratiivteadusest huvitatuile. Ei oska praegustel tingimustel ette kujutada politseiametkonda ilma oma alasse puutuva häälekandjata.

1922. a. ilmub esimene koguteos „Juhis Politseiametnikkudele“, kokku seatud praeguse Viljandi-Pärnu prefekti M. Tangi poolt. Kaasa aitab omalt poolt krim. asjade ajamise alal krim.-pol. insp. A. Liit „Isikukirjeldusega“ 1921. a.

Kuna aga „Juhis Politseiametnikkudele“ peagi vananeb, nõuavad jooksvad tarvidused uuendamist. Seepärast ilmub-

ki sisem. adm.-ala kirjastusel 1927. a. alul uus „Administratiiv ja finantsteaduste käsiraamat“ politseikooli direktori E. Metsa toimetusel uuemate täiendustega ja novellidega. Sellele järgneb 1927. a. ja sama kirjastuse poolt „Kuritegude jälgimine“ ning aasta hiljem „Seadused ja määrused politsei-alal“ koguteosena.

Oskar Tolmoff,

Tall.-Harju prefekt 7. II 1925 a. — 1. II 1928 a.

1925. a. 4. juunil avatakse politseikool. Edaspidise kordnikkude ja konstaablite ettevalmistuse võtab kool täiesti enda peale, vabastades sellest jaoskondi ning võimaldades viimastel jõudu kulutada jooksvale tööle ilma meeskonna teoreetilise õpetuse muredeta. Kuid need ei ole seega veel päevakorrast langenud. Aeg nõuab teeniva meeskonna teadmiste uuendamist ja värskendamist, ja et neid kõiki pole võimalik lasta politseikoolist läbi, algavad 1927. a. lõpul kordnikkude, v.-kordn., allkonstaablite ja konstaablite katsumised kohalikus prefektuuris, erilise katsekomisjoni ees, kelle ülesandeks on järjekindlalt läbi võtta kogu meeskonna koosseis.

27. jaan. s. a. algavad politseikoolis kolmenädalised kursused linnade politseikomissaridele ja 16. veebr. samal aastal maapolitseikomissaridele. Minnakse läbi

politseikooli kõrgema osa õppekava lektorite kaastegevusel teistest ametkondadest.

Palgad ja ülevalpidamine. Politsei ülevalpidamine oli vene ajal osalt riigi, osalt Tallinna linna kanda. Lepliku meelega kuberner Baschilov ei käinud linnavalitsusele politsei kulude suurendamiseks peale, kuid koguni teisel viisil töötas tema järeletulija kuberner Korostovets. Viimane pani maksma kõik oma mõju selleks, et Tallinna linn oma osa politsei palkadeks suurendaks ja selleks avaldati linnavalitsuse peale survet. Tallinna sadama politseile maksis palgad Vene kaubandus- ja tööstusministeerium, vabrikutes aga vabrikuvallitsused. See olukord muutus okupatsiooniajal ainult niipalju, et linn pidi tervelt maksma palga politseile, kuna okupatsioonivõim ei toetanud seda omalt poolt. Tallinna linna omavalitsuse kohustused politsei ülevalpidamiseks jäid maksma ka E. V. algpäevil esimese aasta jooksul. Et jaoskondade meeskonna koosseis pärast saksa vägede lahkumist jäi endiseks, siis ei tekitanud ülevalpidamine kahtlust.

Segaste aegade tõttu olid aga jäetud sõja-aastate jooksul paljud linnamaksud Tallinna linnale võlgu ja linnavalitsus oli nende kättesaamisega mures. Seepärast pöördus Tallinna linnavalitsus 1919. aasta märtsikuus linna miilitsaülemale poole ettepanekuga, et igasse jaoskonda kaks meest juure võetaks, kellede kohuseks jääks ainult võlgnevaid linnamakse sisse nõuda, kuna nad vabastati muudest kohustest. Seetõttu suurendati jaoskondades vanemate miilitsionäride arvu kahe mehe võrra. Et neid jaoskondades oli enim neli, siis tõusis nüüd arv kuue peale.

Kuid asutava kogu poolt vastuvõetud esimene politseikorraldus oli näinud ette ainult ühtlase riikliku välispolitsei, mis pidi alluma siseministrile, vahet tegemata, kus nad seni teeninud või kust ülevalpidamise kulud kantud. Seega oli kaotatud politsei ülevalpidamise mitmekesisus ning pandud alus ühtlasele politsei arenemisele. Nüüd vabanes Tallinna linn politsei ülevalpidamise kuludest täiesti.

Tallinna linnavalitsuse ettepanekul 1919. aasta talvel lisajõududena jaoskondadesse ametisse võetud vanemad miilitsionärid jäid uue korra järele edasi ja edaspidine kasvav töö näitas, et nende juuretulek oli tarviline.

Esimeste aastate elukalliduse kõiku-

mise tõttu pidi hiljem veel mitugi korda palkade reguleerimine päevakorda tõusma, missugune nähtus aga kadunud juba kauemat aega päevakorralt.

Koostöö kaitseliiduga. Kaitseliit asutas 1918. a. lõpul esiotsa linna-politsei jaoskondade viisil eristaabid, kus peeti alalist valvet ja kust saadeti öösiti välja 4—5-mehelised laskeriistadega varustatud patrullid. Kaugemates linnaosades, nagu Koplis, Balti puuvillavabrikus j. m. loodi kohalised osakonnad, kus kaitseliidu tööd ja patrulliteenistust organiseerisid ja juhtisid kohalikud politseijaoskondade ülemad oma hariliku jooksva töö kõrval. Kõikidele vähegi sõjariistu kanda jõudvatele meeskodanikkudele tehti sundlikuks kaitseliidust osavõtt ja patrulliteenistus. Ei olnud siis sugugi haruldane, kui välispolitsei teenistusele seltsis lisaks politseijaoskondades öösine kaitseliidu töö ja kus seetõttu mitugi ööd järgimööda ei saadud silmi kinni.

Kaitseliidumehed patrullisid öösiti küll esiotsa omaette, peagi aga patrulliti koos politseiga, ühtlasi võeti ette suuremaid razziaid politsei juhatusel. Et sisekaitse ülema, kindral Põderi, käsul linnas pärast kella 9 igasugune liikumine ja isikute väljaskäimine sellekohaste lubadeta pidi lõppema, siis revideeriti väljasviibijate jalakäijate ja sõidukijuhtide öölubasid koos. See koostöö osutus politsei ja kaitseliidu vahel heatahtlikuks ja sõbralikuks, kus ei tulnud ette suuremaid arusaamatusi. Küll aga kuuldus aegajalt nurinat, et politsei väljasviibijate vastu ei ole küllalt energiline ja vali. Nurina tagajärjel ilmus kindral Põderilt käsukiri, mis pehmeid politseiametnikke valjult lubab karistada, kui nad täpselt ei täida kohust. Kes öösiti juhtus neil päevil Tallinna tänavatel liikuma, võis näha pilti, kuidas sõjariistadega varustatud salgad vahetpidamata liikusid edasi-tagasi, nagu oleks väerind otse linna taga.

Eesti-Vene sõja lõppemisel ei võinud veel kaugeltki öelda, et meie riigiasutused oleks võinud segamata tööd teha, seda näitasid mitmed sündmused 1920. ja 1921. aastatel. Kuid koostööga politsei ja kaitseliidu vahel kasvatati ka korrapidamise ja korrahoidmise tunne mitte üksi laialistes kodanikkude hulkades, vaid ka korrapidajate koondustes enestes. See oli reaalse tegevuse kaasabil nende jõudude tasakaalu ja jaluleseadmine voolude

vastu, kes korralikkust kippusid tallama. Kriitilistest silmapilkudest üleaitamise püüe oli korda läinud ja tagajärgi annud.

Kaitseliit jätkas oma tegevust pärast 1. dets. 1924. a. juba tugeva iseseisva organisatsioonina uutel alustel.

Politseiinspektor A. TAMMAN.

Mõnd viisakuse nõuetest. Distsipliini maksmapanemise kõrval kerkis esile teine meeskonna kasvatamise eriülesanne, nimelt viisakuse nõudmine kodanikkudega ümberkäimisel. Uus aeg, uus kord, uued ametnikud, uus vaim, uued ülesanded — uus kohtlemine. Igasuguste käskude ja korralduste maksmapanek pidi sündima viisakalt, tagasihoidlikult, et sund ei tunduks ärritavana ega teravana.

Uute nõudmiste kohaselt hakati nõudma ka meeskonnalt teistsugust väljaastumist. Kuid harjunud mõtteviisid ja kombes ei tagane nii kiiresti. Mineviku köidikutest vabanemine nõudis pikemat kannatust ja kasvatamist. Olid ju veel arenemata uued teenijad, oli arenemata ka keskmine kodanikkude mõtteviis, tumedad veel eeloleva ajajärgu vaim ja riiklust kandvad põhimõtted. Kõige selle juures liikus veel kõikjal palju käremeelset ollust, kes ei jätnud kasutamata vähematki juhust, et tühiseid ja tähtsusetuid juhtumusi meile vaenulikus sihis suureks teha ja üles puhuda. Et sellele mitmekülgele arvustamisele ja isegi kallalekippumisele vääriliselt vahele astuda, tuli võtta otse talupojalik rahu abiks.

Politsei juhtimise keskkohast hakati al-
gusest peale nõudma: politsei olgu äärmis-
selt viisakas kodanikkude vastu. Üks
seesugune nõudmine järgnes teisele küll
suusõnaliselt, küll kirjalikult. Kahtlemata
oli nõudmine oigustatud, kuid alamate teeni-
jate keskel paistis see, nagu poleks vii-
sakuse nõudmisel enam piiri, nagu oleks
sellega liialdatud. Kuid liig suur viisakuse
nõudmise läbiviimine sünnitab ka tegelik-

Voldemar Holm,
sünd. 14. mail 1886. a. Harju
maakonna politseiülemaks 21. apr.
1921. a. kuni 1. jaan. 1926 a.

ke raskusi. Sest politseijaoskondades ja
kordnikkude ümber keerleb ka valimatu
publik, kes ei tunne viisakuse tähtsust,
seda ei oska hinnata ja peab seda isegi
jõuetuse ja nõrkuse tunnusemärgiks. Vii-
sakuse sirgejoonelist läbiviimist ei luba ka
tihti politsei igapäevane teenistus, sest
määratseja joodiku ärakoristamine on vae-
valt mõeldav ainult viisakate sõnadega
käsi külge panemata, olgugi joodiku toe-
tamiseks ja taltsutamiseks. Ka võis tege-
likult märgata, et liig suur viisakuse nõud-
mine teeb kordnikud kartlikkudeks, sest
ei soovita ju kanda trahvi viisakuse nõuete
vastu eksimise pärast.

Pöörde toob viisakuse nõudmise suhtes
vahejuhtumine, mis näitas, kuidas alamad
politseiteenijad eksisid viisakuse nõudmis-
te täitmise ja tegeliku teenistusekohuste
täitmise piirides. 1921. aastal oktoobri-
kuus hakkasid külaelanikud peol joomise

tagajärjel määratsema, muu seas tungisid
politseiniku kallale ja peksid teda. Vii-
mane oli end lasknud veriseks peksta,
sealjuures aga revolvriga ainult õhku las-
tes. See juhtumine sai üldiselt teatavaks,
kuulutati välja päevakäskudes ning aitas
kaasa suuresti tasakaalu leidmiseks, sest
ta näitas päevaselgelt, kus lõpeb viisakuse
piir ning kui kaugemale ta ei või künida.

P ä e v a k ä s u d. Käskude korralik
edasiandmine on võimalik üksi selleko-
haste eeskirjade läbi, et ära hoida eksitusi.
Kuid miilitsa esimestel organiseerimispäe-
vadel ei võinud olla neist veel juttugi, sest
päevakäskude avaldamiseks ja laialisaat-
miseks puudusid veel paljudusabinõud,
kirjutusmasinad j. m. Käsud anti suusõ-
nal, vahest ka paberilipakate abil edasi,
millest mõned oma primitiivsuse tõttu
oleksid väärt muuseumis alalhoidmiseks
nii sisult kui ka välimusest. Mis kirjateel
segane ja puudulik, õiendati käskjalga-
dega.

Esimene kirjalik päevakäsk ilmus hek-
tografeeritult alles 1. jaan. 1919. a. ühes
uue aasta õnnesooviga ametnikkudele;
sellest ajast peale ilmuvad nad tarvidust
mööda. Kuna ühes päevakäsus korralda-
vate ja majanduslike asjade käsita-
mine mõjub segavalt, hakatakse 6. okt.
1921 a. peale üldiste päevakäskude välja
andma ka majanduslike päevakäske, mis
aga lõpevad 1923. aastaga. Järgneva aasta
31. märtsist peale hakatakse päevakäske
nimetama oluliselt täpsema ja keeleliselt
õigema nimetusega käsukirjadeks.

A r u a n d e d. Jaoskondadesse täitmi-
sele saadetud paberite hulk ei tõuse aasta-
aastalt üksi arvuliselt, tõusevad ka ameti-
asutuste nõudmised nende täitmise kiirus-
es. Et viimane soovitaval viisil ei edene,
saab peagi tuntavaks keskkohal. Siin
võetakse tarvitusele vastavad abinõud,
mis ei jäta mõju avaldamata. Hakatakse
nõudma kohtadelt aruandeid ja pealegi
periodiliselt iga kuu lõpuks. Kuid aruan-
nete nõudmisel polnud üksi sihiks ülemu-
sele ülevaate muretsemine, vaid samuti ka
täitjate tööle virgutamine. Sest otse aru-
annete kokkuseadmisel selgub aruandja-
tele enestele, mis puudub ja kus nimelt.
Aruannete nõudmisega lükati kohapealne
kontroll jaoskonna juhtide peale, millega
need seati ise oma puudustega silm silma
vastu. Tallinna linna politseis algab aru-
annete ajajärk sügisel 1920. Mõned aru-
annetest olid kaunis keerulised, mõned

langesid isegi alaliikidesse, ning kestsid kuni 1923. a., mil nende arv vähenema hakkas. Kui 1926. a. alul töö lihtsustamise küsimus kerkis üles täies ulatuses, siis kaotati aruanded suuremalt osalt. Kaks aastat läks mööda harilikul käigul, siis aga anti rahaministeeriumi poolt „R. T.” nr. 11 — 1928. aastal uued määrused riigitulude arvestamiseks, mis loovad keerulise arvepidamise ja aruandmise korra, alates 1. aprillist s. a.

Revideerimised. Üksikud raharaiskamised ei jätnud kahjuks ka politsei ametkonda riivamata. Nende avalikuks-tulemisel 1921. ja 1922. a. näis olevat reageerimine selle nähtuse vastu väga tugev ja otsustav. Algasid järsult ja ootamatult jaoskondade revideerimised, mida esiotsa toimetas tolleaegne politseiinspektor H. Jacobsen väsimatu järjekindlusega, mõnikord kohaliste abilistega, mõnikord pol. peav. ametnikkudega. Ilmuti ka öösiti kohale, et peale hakata sisemise korra määruste täitmisega ja lõpetada kantselei asjaajamisega. Sai reeglipäraseks nähtuseks, et kui mõnes jaoskonnas tuli midagi seaduse- või korravastast ilmsiks, mitte üksi see jaoskond, vaid ka teised naaberjaoskonnad sattusid revideerimise alla. Revideerijad töötasid vahetpidamata, kasvatades seega ka korranõudmise ja korrapüüdmise tunnet meeskonna keskel. Kui mõne aja järele politseiinspektor näis otsekui väsima, algas sedasama tegevust linna politseiülema abiline M. Tang. 1922. ja 1923. olid revideerimise aastad, kus jaoskondades iga silmapilk oodati uut revideerijate tulekut, kõikide revideerimistele omaste tagajärgedega. Sagedaste revideerimiste tagajärjed andsid end tunda, sest 1923. aastaga kadusid Tallinna linnapolitseist väärnähtused rahaga ümberkäimisel. Kuna revideerimised olid nimetatud aastatel igapäevased, jäid nad edaspidi korralisteks, mis enam piirdusid kantseleitööde ühtlustamisega ja kooskõlastamisega.

Tallinna linna ja kogu vabariigi politsei arenemisel pole tähtsusetu järgmine asjaolu. 1921. aasta jaanuarikuus sai siseministriks praegune riigikogu esimees hra Einbund, kes kõik oma jõu ja energia pani maksma politseiteenistuse tõstmiseks. Uus juht asus politsei kasvatamisele otsustava heatahtlikkusega. See meeldiv ja tööle virgutav iseloomu joon on jätnud Tallinna linna politsei mälestustes ka kustutamata

koha järele. Politsei kõrgema juhi kindlad põhimõtted tungisid ka alamasse teenijaskonda ja puhastasid sealt automaatselt, mis ei olnud edasiteenimise võimeline ja raskemale teenistusele vastupidav. Iseloomustavad olid tolleaegsele veel vähe teenistuse raskustesse süvenenud meeskonnale Tallinna linna politsei ülevaatused 1921. ja 1922. aastal, mida toimetati Pritsimaja juures ühes hra ministri kõnede-ga. Sest siin väljendati esimest korda, et politsei on riiklik organ, keda riik möödapääsematult vajab. Sellega ei julgustatud politseiteenijaid üksi teenistuse raskuste juure minekul, vaid anti ka moraal-selt tuge nende raskuste võitmisel. Ministri eest mööda defileeritud paraadmar-sid olid Tallinnas esimesed.

Mõningatest muudatustest prefektuurile alluvates asu-tustes. Okupatsioonivägede lahkumise-ga asutati sadamajsk., mis töötas lühikest aega R. Raudsepa juhatusel kuni likvideerimiseni 1. märtsil 1919. a. Sama aasta 1. okt. avati see uuesti kaubasadama ametikohtade soovil. 1. sept. 1924. a. likvideeriti Tallinna piiripolitsepunkt ja selle kohustetäitmine pandi sadamapolitsei peale.

Juba 1912. aastal oli Tallinna linnava-litsuse kuul tervishoiupolitsei seatud sisse, kes pidi teostama toiduainete kauplemise järelevalvet. 1917. aastal asetati see ajutise miilitsaga, kuna okupatsiooni-võimud panid saksa tervishoiupolitsei töö-le. Nende lahkumisel kutsuti endine juhataja Miikmann tagasi. Tervishoiupolitsei tegevuse ala ei piirdunud üksi toiduainete müügi ja selle puhtuse kontrolliga, tema peale pandi hiljem ka igasugune puhtuse järelevalve linnas üldse. Kui 1919. aasta lõpul Põhja-Lääne armee Tallinnasse ta-ganemisega levis Koplis plekiline soetobi kohutava kiirusega ja viis palju endisi lääne-armeelasi hauda, oldi sunnitud suu-rendama peale muude otsustavate abi-nõude ka tervishoiupolitseid. Selleks pandi tervishoiu järelevaatajale 1. märtsist 1920. a. abiks kaks vanemat kord-nikku (konstaablit) ühes kantseleiametni-kuga. Kuid Tallinnas oli sõjaaastate jook-sul tervishoiu külg üldse jäänud unus-tusse ning sellel alal tuli kõvendada järe-levalvet. Kontrollimist toimetati järje-kindlalt, mille järele ka sanitaarolude pa-ranemine tuli nähtavale. Kui 1926. aastal politsei ümberkorraldamise küsimus kerkis päevakorra-le ja keskvalitsus seda

hakkas teostama, likvideeriti siseministri otsusega 17. veebr. tervishoiupolitsei täiesti, kuna selle koosseis vabanevatele kohtadele mahutati. Tervishoiu järelevalve läks üle üldisele välispolitsei koosseisule, kuna seni neid kohuseid täitnud paar ametnikku tööga enam toime ei saanud. See oli võimalik sellepärast, et politseikool kasvandikke vastavate teadmistega varustab. Praegu on linnavalitsuses uuesti kavad päevakorral, kuidas endise sanitaarpolitsei asemele luua uus tervishoiupolitsei, kes küll vabapalgaline, kuid politsei õigustega.

1888. a. politsei reformiga loodi Tallinnamaal endiste haagikohtunikude asemele linnade ja maakondade politseivalitsused, mis kestsid kuni 1918. a. alguni. Maakondades seadsid sisse okupatsioonivõimud politseiesitusena ametieestseisjad (Amtsvorsteher) ühes keskkohaga maakonnalinnades.

Eesti aja tulekuga seati jalule endine kord ühes uue, 1917. a. loodud linnaümbruse politsei jaoskonnaga. 4. nov. 1925. a. vab. val. poolt vastuvõetud pol. aj. kujundamise määrus näeb ette maakondade politseiringkondade ühendamisi, mille järele Harju maakonna politsei pidi liituma Tallinna linna politseiga üheks politseiuksuseks, prefektuuriks. Ülemalnimetatud määruse põhjal sündis selle elluviimine siseministri käsukirjaga 23. dets. 1925. a. (v. „E. P.“ nr. 24 — 1927), ja teostati 1. jaan. 1926. a., kuna Harju maakonna politsei ametnikud paigutati teistele kohtadele.

1926. a. viidi riigikogus läbi uus politsei vähendamine, mille tagajärjel alates 1. aprillist 1927. a. kadus Paldiski linna jaoskond, kuna senine linnaümbruse jaoskond ühendati 3. politseijaoskonnaga. Koigi kokkutõmbamiste tagajärjel sai Tallinna-Harju prefektuur üheks suuremaks kodumaal ja jaoskondade arvu poolest isegi kõige suuremaks, sest pealinnas, kuhu koondatud kõik riiklikud kesk-asutused, on politsei tegevus oma kohaliste iseärasuste poolest pinevam ja raskem kui mujal. Pealegi on nõudmised politsei vastu poliitilise elu haripunkti ligiduses suuremad kui provintsis.

Miilitsateenijate ametiühisus ja Politseiametnikkude kogu. Igapäevase ametitalituse kõrval tunti tarvidust ka sarnase seltskondliku läbikäimise järele, mis politseiametkonda

ühendaks sisemiselt. Nii asutati juba 1919. a. Eesti vab. miilitsateenijate ametiühisus, mis nimetati ümber 1921. a. Politseiteenijate ametiühisuseks. Kuid sellel ühingul leiti olevat poliitilist värvi, mida paljud politseiteenijad ei tahtnud omaks võtta. Nii suikus ametiühisus varsti jäädavale unele.

Varsti seati aga kokku politseiametnikkude kogude uus normaal põhikiri, mis kinnitati hra siseministri poolt 23. sept. 1922. a. ja pidi aluseks olema politseiametnikkude kogude asutamisel. Nimetatud põhikirja järele asutatud kogudel tuli liituda üheks keskkoguks, mille asukoht Tallinnas ja mille põhikiri kuulus eriliselt registreerimisele. Viimane kavatsus jäi teostamata. 1922. aastal asutati selle põhikirja alusel Tallinna politseiametnikkude kogu ja 21. okt. valiti kogule esimene eestseisus, esimeheks Holm, liikmeteks Liit, Tiido, Tomson, Püss, Tendel ja Plink. Politseiametnikkude kogude eesmärk oli edendada ja arendada politseiametnikkude eri- ja üldharidust, ühendada liikmeid ja kasvatada nendes au- ja kohusetunnet, ametialast lugupidamist, anda liikmetele moraalset ja seltskondlikku kasvatust ja võimaldada nendele vabal ajal igasugust meelelahutust. Sellel alal tegi eestseisus suuri jõupingutusi ruumide leidmisel ja see läks tal ka korda. Kuna Miilitsateenijate ametiühisus käis koos Mundi tän. nr. 3, leiti Politseiametnikkude kogule ruumid Harju tän. ja hiljem Veizenbergi tän. Kauemat aega ei saadud neid ruume aga pidada, hiljem loobuti üldse ruumidest. Politseiametnikkude kogude tegevus hakkas lonkama ja jäi hoopis seisma, sest esile kerkis uus suurus, spordiring, mis ajakohasem ja endale päris viimase vaba aja natukese. Esiotsa kasutati veel raamatukogu, kuid hiljem jäi ka see unustusse. Praegusel ajal ongi kogu surmale suikunud, kuigi ta ametlikult veel likvideerimata.

Sport. Spordi liikumine on alati käinud kaasas politsei arenemisega, sest kuskil mujal ei tule nii esiplaanile teenijate tarvidus füüsilise vastupidavuse järele. Esiotsa püüdsid arendada üksikud jaoskondade ülemad seega sporti, et võtsid politseikordnikkudeks tuntud maadlejaid, kes väljaspool Eestit on teeninud võistlustel endale nime. Hrad Kalla, Vaher j. t., kes võidelnud peaaegu kõigis Venemaa ja paljudes välismaade tsirkustes, leidsid

teenistuse esialgselt sadamajaoskonnas. See aga ei rahuldanud teisi ja sporti hakati harrastama esiotša eraviisil vabatahtlikult omavaheliste harjutuste teel, peaaesjalikult jalgpallis. Peaõhutamaks sai Tallinna 3. jaoskonna tolleaegne ülem A. Reindorff, kes jalgpallimeeskonnad seadis kokku, neile harjutamiseks platsid muretses ja korralikkude harjutuste eest hoolt kandis.

Varsti jalgpallikomando oli niivõrd arenenud, et hakkas otsima vastast jõu katsumiseks. Esimene matsch peeti „Spordi“ seltsi väljal Tallinna ajakirjanikkudega, mis lõppes 2:1 politseiametnikkude kasuks, kellele läks ka firma Gorbatschevi poolt annetatud suur hobekarikas. Hiljem saabus Tallinna Helsingi politseiametnikkude jalgpallikomando tolleaegse politseimeistri k. t. hra Soinioga. Novembrikuus peeti Tallinna ja Helsingi komandode vahel jalgpallivõistlus „Spordi“ väljal, mis lõppes 3:3. Need edusammud tiivustasid mehi ja Reindorfi õhutusel võeti mõte üles politseis asutada kindel põhikirjaga spordiring, kes võiks laiendada tegevust seaduslikul alusel ja juure tõmmata ka teisi eemalseisjaid. Põhikiri seati kokku ja ring sai tegevuse alustamiseks luba siseminister hra Einbundi poolt 22. jaan. 1923. a. Asutajad liikmed R. Saar, M. Tang, A. Reindorff. Selle põhikirja järgi töötati kuni 1927. aastani, mil võeti ette mõningad muudatused, missugused siseministeeriumi poolt kanti ühingu- te, seltside ja nende liitude registrisse 22. juunil 1927. a., kusjuures tegevus laienes ka Harju maakonna peale.

Politsei spordiringi tegevuse elavus hakkas ka põhikirja saamise järele silmanähtavalt 1923. aastast peale tõusma. 25. aug. 1923. a. tehti Soome politsei külaskäigule vastuvisiit spordiringi jalgpallikomando poolt. Võistlust peeti Helsingi Kronohageni komandoga ja see lõppes 1:1 nurgalöökidega 3:4 meie kasuks. Võistluste tagajärjel omandas Tallinna komando väikese hobekarika.

Et aga esimese jalgpallivõistluse tagajärjel saadud karikas tuli kaks korda kaitsta, siis peeti ajakirjanikkudega 4. novembril 1924. a. teistkordne võistlus, ja võistlusel omandas politseimeeskond ka karika jäädavalt.

Et spordiring toetust ei saa riigilt ega eraisikutelt, peale ühekordse abiraha kultuurkapitalist 200 kr. suuruses, siis mu-

retseti sissetulekuid eraviisil omavaheliste pidude teel, missuguseid harilikult paar korda aastas peetakse.

Intensiivsemaks muutus spordiringi tegevus O. Tolmoffi tulekuga Tallinna-Harju prefektiks, kes võttis spordi oma kaitsealuseks. Spordiõpetajaks paluti tuntud sportlane A. Klumberg; harjutuste ruumiks üüriti juudi gümnaasiumi võimla, hiljem pitsimaja. Korraldati esimesed murdmaajooksud, kursused, võistlused, ratsareserv korraldas traavivõistlused hipodroomil 1. nov. 1925. a.

Suursündmuseks politseile olid aga spordivõistlused Riia politseinikkudega. Need saabusid Tallinna 4. juunil 1926. a. Võistlused peeti 5. ja 6. juunil „Kalevi“ väljal. Sama aasta 2. ja 3. juulil tegid Tallinna sportlased vastukülaskäigu Riiga, kuhu kaasa sõitsid ka meie kõrgemad politseiametnikud.

Nüüd läks ka spordiliikumine politseis tugevamaks ja võimsamaks, eriti kergejõustikus ja laskmises. Asutatakse Eesti politsei kehakasvatuse organisatsioonide liit, kuhu peale Tallinna politsei spordiringi kuuluvad liikmetena peaaegu kõigi prefektuuride spordiringid. Liidu poolt korraldati 1927. a. Tallinnas esimesed ülemaalsed spordivõistlused, mis näitasid häid tagajärgi, siis suusavõistlused sõjaväelastega ja piirivalvega Tapal 1928. a. talvel, ning üleriiklikud ühendatud politsei ja piirivalve esivõistlused laskmises, ujumises, kergejõustikus ja jalgrattasõidus 17.—19. aug. 1928. a. Pirital ning Kadrioru staadionil. Viimased võistlused olid haruldased tagajärgede ja auhindade rohkeuse ja nende väärtuslikkuse poolest. Tallinna spordiringi ja Riia prefektuuri vahel korraldati juulis omavahelised spordivõistlused Riias, mis samuti nagu 1926. a. Tallinna Riia vahelised võistlusedki lõppesid Eesti politsei üldvõiduga, kuid 1928. a. oli punktide vahekorrad märksa suurem Tallinna kasuks. Hiljem sügisel peeti spordiringi poolt omavahelisi laskevoistlusi Juhkentali lasketiirul jällegi spordiringi enda poolt muretsetud auhindade peale.

Prægusel ajal on Tallinna-Harju prefektuuril järgmised võistlustel saadud võidud: hobekarikas pealkirjaga „Parimale spordiringile E. politsei üleriiklistel spordivõistlustel“, hobekarikas, hra siseministri rändauhind, Tallinna ratsareservi meeskonnast kaks korda kaitstud (1925.

ja 1926. a.); hõbepokaal, Tallinna-Harju prefektuuri ja politseikooli vahelistel ümberlinna teatejooksu võistlustel 1927. a.; kell-kuju, omandatud Riia võistlustel 1926. aastal; hõbekarikas, saadud sealsamas; kristallkaravini ühes kuue klaasiga, saadud sealsamas; hõbepokaal, ratsavõistlustel 2 korda kaitstud (1925. aastal ja 1926. a.); hõbepokaal omandatud võistlustel Helsingi politseiga 1923. a.; hõbepang ühes kuue peekri ja kulbiga, omandatud 1926. a. Riias; mehekuju marmor-alusega, Tallinna-Riia võistlustel 1926. a.; pronkskuju, omandatud üleriiklikkudel võistlustel teatejooksus 1928. aastal.

O r k e s t e r. Peale head organiseerimistahet jätkus Tallinna-Harju prefektuuri meeskonnal ka tahet muusika arendamiseks. Juba esimestel päevadel astus kokku meestekvartett, kes astus mitmel piduõhtul üles. Samuti tehti algust mandoliinide kooriga, varsti tuli aga süveneda sedavõrd töömuredesse, et muusikalised püüded pidid ununema.

Hoogsamalt võeti ette politseiorkestri asutamine. Selleks andis touget orkestrimuusika puudus. Tallinnas oli küll sõjaministeriumil orkester, kes andis igal päeval Kaarli puiesteel kontserte, kuid see ei suutnud rahuldada kõikide nõudeid. *Politsei meeskonnas oli mängijaid ja orkestriks kokkuastumise soovijaid.* Tolleaegse linna politsei ülema abi J. Tamme nõusolekul tehti orkestri mänguriistade ostmiseks laenu, kuna võlg tasuti hiljem pidudest ja mängudest saadud rahast. Kokku muretseti 16 mänguriista ning 1919. aasta kevadel algasid harjutused sadamajaosk. kordniku Johanson'i juhatusel. Kui viimane teenistusest lahkus, võttis juhatuse enda peale kapellmeister Osberg, hiljem kordnik Mutvei. Orkester esines nii oma kui ka võõraste poolt toimepandud peoõhtutel.

Harjutustele kokkutulek oli mängijatele kaunis tülikas, sest liikmed olid teenijad, kes igaüks ise ajal täpselt oma teenistusse pidid astuma, suuremalt osalt pealegi välispostidele, mis segas harjutusi ega lasknud pidada neid korralikult. See pärast tuli harjutuste võimalusteks omavahel leppida kokku, mis aga ei õnnestunud, kuna mängijad ei olnud ise oma teenistuse aja määravad. Nii tuli ette hõõrumisi, mis halvatas mängijate tahtmist ja head tuju. Kui siis 1923. aasta suvel kordnik Mutvei lahkus teenistusest, oli ka tollaegse orkestri tegevuse lõpp.

Mänguriistad anti politseireservi hoiule selles lootuses, et tulevikus avanevad parremad kooskäämise võimalused. Reservist laenas mänguriistad uuesti asutatud „Edu“ seltsi orkester oma meeskonnale, kelle avalikud kontserdid hiljem leidsid Tallinnas üldist lugupidamist.

Veebruarikuus 1928. aastal ühel Tallinna-Harju prefektuuri spordiringi koosolekul võeti orkestri asutamise küsimus uuesti päevakorradele. Prefektuuri juhid hrad Rotenbork ja Sihle võtsid asja hoogsalt. „Edu“ seltsilt nõuti mänguriistad tagasi, jaoskondades pandi raha kokku, osteti mõned koguni uued puhkpillid, ning anti käsk võimaldada harjutuste ajaks meestele kooskäämist jaoskondade juhtide poolt. Sellega oli heatahtlikult otsustatud kõige tähtsam küsimus orkestrantidele. Varsti kasvas mängijate arv 27-ni ja korralikud harjutused võisid 1. märtsist peale alata, igal nädalal paar õhtut. Politsei peavalitsuse kaasabil võimaldati palgata alaline juht, hra Kostabi, ja sellega oli kutsutud orkester teistkord ellu. Hra abiprefekt Sihle oli võtnud orkestri oma kaitse alla, ei puudunud ise peaaegu ühelgi harjutusel. Esimest korda kuulsime orkestri mängu Tallinna-Harju prefektuuri spordiringi peoõhtul 31. märtsil s. a. *Mustapeade saalis, siis suvistel üleriiklikkudel politsei spordivõistlustel 17.—19. augustil ning 20. oktoobril „Estonia“ peol.*

H o i u- ja l a e n u k a s s a. Majandusliku seisukorra poolest ei saa meieaegsed riigiteenijad end kõrvu seada läinud aegade ametnikkudega, kellel õnneks tuli teenida pikkade rahuaegade vältel. Seisukorra parandamiseks hakkasid otsima mitmed ametkonnad juba aastate eest vastastikku abiandmise teel abinõusid ja asutama hoiu- ning laenukassasid. Tallinna-Harju prefektuuris tekkis hoiu- ja laenukassa asutamise mõte juba 1926. aastal tollaegse prefekti O. Tolmoffi algatusel ja varsti asuti põhikirja kokkuseadmisele. Põhikiri kinnitati siseministeriumi poolt 24. märtsil 1927. aastal. 12. veebruaril s. a. peetud hoiu- ja laenukassa saadikute koosolekul, kes sinna valitud iga viie liikme kohta üks, kõrgendati osamaksu ja need on praegusel ajal kordnikkudel ja kantseleiametnikkudel 2 kr., konstaablitel 3 kr., abikomissaridel 4 kr., komissaridel 5 kr., abiprefektidel 6 kr. ja prefektidel 8 kr. Sunduslike sissemaksude pealt makstakse 6%, laenude pealt 10%. Hoiu- ja laenukassat juhib asemik-

kude kogu. Viieliikmeline juhatus esitab kõiki prefektuuri politseiametnikke ja teenijaid. Käesoleval ajal on esimeheks hra V. Sihle. 1. juuliks s. a. oli üldine rahaline läbikäik 67.616 kr. 28 s., liikmeid 401. Laenusumma ei või tõusta üle 250 krooni, missugune summa tema vähesusele vaatamata siiski abitarvitajat võib üle aidata hädalistest silmapilkudest. Laen makstakse tagasi ühesuurustes osades määratud aja jooksul. Kassa teiseks ja mitte vähem tähtsamaks ülesandeks on aga rahavähelstel aegadel kokkuhoiu põhimõtte edendamise kõige pisema majapidamise juures. Iga hoiu- ja laenukassa liige võib koguda väheste sissemaksudega summakese, mida ta võib tarvitada esialgseks toetuseks neil juhtumustel, kui tal teenistusest tuleb lahkuda või teenistuses olemise ajal midagi muretseda.

1924. a a s t a 1. d e t s e m b e r. Kommunistide mässukatsel sündis kallaletungimine korraga kolmele politseijaoskonnale ja ratsareservile kell 5.10 homm. Maalt oli komandeeritud seekord paar-kümmend rajooniülemaat kursustele, kes magasid alumisel, kuna reservi mehed teisel korral. Kallaletungimise kava oli sepietatud Dreevingi tän. nr. 13—2 Plahvarti korteris, kuid jälgede segamiseks mindi ringi Kaasani platsi kaudu reservi asukohale Polgu tänavale, toimepanijate eesotsas Dobrofloti mehed. Reservi ees toimepandud paugutamise peale ilmus kohale van.-kordnik Hans Kütt, kellelt taheti sõjariistad ära võtta, kuna aga Kütt heaga ei annud, siis avati tema peale revolvril tuli ja haavati Kütti jalast. Kütt püüdis reservi jooksta, kuid et ukseid lukus, hakkas abi kutsuma. Pealetungijad, arvuliselt 10—15 meest, nähes, et aega ei ole viivitamiseks, hakkasid akendest käsigranaate sisse pilduma ja laskma. Vahikorral asuvad v.-kordnik Hans Kuusik ja kordnik Johannes Veiolainen panid signalisatsioonitööle, jooksid ise tänavale, kus avasid pealetungijate peale tule. Neile tuli appi rühmaülema E. Amann kerge kuulipildujaga. Sissevisatud granaadid ei lõhkenud, küll aga lõhkes üks väljas akna all, purustades majaakende klaase. Kallalekipujad jooksid Mardi tänavale ja põgenesid siin laiali. Ratsareservi kümne-meheline salk kutsuti prefektuuri ja sai tollaegse linna politseiülema abilt Kanelt käsu minna puhastama Balti jaama mässajatest. Komando viis reservi ülema abi Johannes Seren. Nunne tänavale jõu-

des saadeti kaks kordnikku, Veiolainen ja Kroon, jaama poole maakuulamiseks, kuna tagavaramehed jäid ootama. Vaksali poole sõitjate peale avati jaamahoonest püssituli, Kroonil sai hobune surma, kuna mehed ise pääsesid eluga.

2. politseijaoskonnale kallaletungimiseks oli valmistatud ette Narva maantee nr. 61 krt. 6. Sellest võtsid osa 13 mässajat. Jaoskonna ees avati püssituli, piluti käsigranaate ja tormati sisse. Vahikorral olevad ametnikud, kellele kallaletungimine tuli ootama, taganesid maja-hoovi. Mässajad võtsid püssid, murdsid mõnedapid lahti ja lahkusid siit varsti, minnes Lasnamäele lennuväge üle võtma.

6. jaoskond, Pühavaimu tänaval nr. 11, oli kallaletungimisest teada saanud ja selleks puhuks oli pandud püssimees trepi pimedasse nurka jaosk. ül. abilise Sadovi poolt. Kui 4 kommunisti tungisid sisse, käratas viimane „käed üles“. Kolm kallaletungijat pääsesid põgenema, kuna neljas, Richard Koikson, areteeriti.

5. politseijaoskonda oli saadatud mässajate poolt varem üks poisike maad kuulama, mille järele ka kümnekond meesterahvast tulid sisse ja seesolijatele hüüdsid „käed üles“. Van.-kordnik Johannes Mägi võttis revolvri ja hakkas laskma, kuid sai käest haavata ja kukkus maha. Siit mindi teisel korral elutseva asjaajaja juure, keda sunniti välja andma sõjariistu. Jaoskonnast võeti kaasa kümnekond püssi ja kordnik Mägi ning mindi Balti jaama, ühinedes jaama vallutajatega. Kordnik vabastati hiljem jaamas. Kallaletung 5. jaoskonnale oli valmistatud ette Rohu tänaval nr. 11, kommunist Kõöba korteris.

1. detsember näis prefektuuris andvat tervendavaid ja virgutavaid tagajärgi. Teenistus ise muutus pinevamaks, seati sisse alaline komissaride vahikord, kõvendati jaoskondade valvet, määrates sinna tagavaramehi. Igasugused, nii välised kui ka sisemised kontrollid kujunesid tõsisemaks ja koosseisude vähendamise jutud, mis 1924. a. sügisest olid liikumas, vaikisid hoopis ning kerkisid üles alles paar aastat hiljem. Esile kerkis kaitseliit, kuid nüüd juba uue ja kindla organisatsioonina ja sõjaväelise distsipliiniga. Politseis ilmub nähtavale uus meeolu, tõus ja usk, nii oma jõusse kui ka seltskonna toetusse. Vereohvrid kinnitavad meeli. Prefektuuri meeskonna meeolu 1. detsembril kujutas siseminister oma käsukirjas 19. jaanuaril 1925. a., tõendades, et politsei kogu-

liselt on truuks jäänud ja äraandmisi pole ette tulnud.

Tallinna-Harju prefektuuris on teenistus läinud kümne aasta jooksul möödunud peaaegu vahetpidamata sündmuste keerises. Igapäevaste harilikkude juhtumuste kõrval on käinud ka ikka midagi suuremat. 1918.—1919. aastatel püüdsid riigivõimule segadusi sünnitada tehastes ja vabrikutes puhkenud poliitilised streigid; 1919. aasta 30./31. augustil ütles seda avalikult Tallinnas kokkutulnud ametiühisuste kongress. Kui aga järgmisel aastal suuremat kommunistide protsessi peeti ja salkkond isikuid ei tahtnud lasta vahialuseid viia kohtuhoonesse Jaani tänavale, siis kõrvaldati see tolleaegse politseiülem Palitseri leidlikkusega, kes tuletõrje pritsid laskis välja tuua ja segajate peale vett juhtida. 1923. aasta 1.—3. juuli laulupidu annab politseile pingutust, abijõududena komandeeriti kohale Narvast 10, Tartust 24 meest. 1924. a. novembrikuu 149 suurprotsessile järgneb 1. detsember. Järgneval aastal andsid politseile palju tööd välisriikide esindajate külaskäigud. 1928. aasta 30. juunist kuni 2. juulini peetud 9. suur laulupidu nõudis omalt poolt suuri pingutusi ja eel- ning järeltööd. Politseis teenides näib, et otsekui istume sündmuste kose all, kus ülevalt kaela valatakse kord juga keeva, kord juga külma vett.

Mõned politsei ruumidest. Prefektuuri kantselei on pidanud mitugi korda asukohta vahetama. Saksa politsei ajast pärandatud esimene koht Viru tänavale nr. 6 tuli ära anda ruumide ebasoodsuse ja kitsikuse tõttu, kust koliti Aia tänavale nr. 2, praegusse vabrikantide ühisuse majja, ühes kriminaalpolitseiga kevadel 1920. a. Et aga vabrikantide ühisus nõudis ruume tagasi, saadi need end. v. Glehni majast Aia tän. nr. 12 1921. aasta jaanuaris. Nimetatud maja oli töö- ja hoolekandeministeeriumi omandus, kes aga ta edasi müüs. Seetõttu tuli uusi ruume soetada ja need leitigi 1923. aasta kevadel Pikalt tänavalt nr. 63, kohtuministeeriumi majast, mis hiljem läks siseministeeriumi kätte. Siin asub prefektuur ka tänapäevani, kuna samas majas leiavad ka kriminaal- ja poliitiline politsei aset ühes politseikooliga, mis koostööd omavahel kergendab ja mille asend linna keskel tuleb pidada väga soodsaks.

Ka mõned politseijaoskonnad pidid tunda saama ruumide kitsikust. Nii pidi

2. politseijaoskond senistest ruumidest Jakobsoni tänavale nr. 44 üle kolima Koidula tänavale nr. 24, sest endine omanik arvas heaks üüriseadust kasutada, kuna aga uued ruumid linna trammiosakonna ära kolimisel vabanesid. Ümberkolimine sündis 1. jaan. 1928. a.

Raskem oli lugu 4. politseijaoskonna ruumidega, mis esialgselt asus Väike Pärnu maanteel nr. 7. Majaomaniku nõudmisel tuli sealt lahkuda, kuna aga uued ajutised ruumid saadi endiselt linna öömajalt Tattari tänavale nr. 46 1923. aastal. Kohaste ruumide mitteleidmisel tuli siin kitsastes ruumides asuda kuni 1925. a. 1. augustini, mil uued leiti Kaupmehe tänavale nr. 15.

Tallinna-Harju prefektuuri juhtivad jõud.

Tallinna-Harju prefektuuri on juhtinud läinud kümne aasta jooksul:

1) Aleksander Hellat, sünd. 8. aug. 1881. a., 12. nov. 1918. a. kuni 17. nov. 1918. a.

2) August Liit, sünd. 25. märtsil 1889. a., 17. novembrist 1918. a. kuni 4. veebr. 1920. a.

3) Voldemar Palitser, sünd. 1893. a., 4. veebr. 1920. a. kuni 1. nov. 1920. a.

4) Hans Kuben, sünd. 1878. a., 1. nov. 1920. a. kuni 20. aprillini 1921. a.

5) Rudolf Saar, sünd. 6. aug. 1868. a., 12. nov. 1918. a. Harju maakonna poliit. ülem ja 20. aprillist 1921. a. kuni 7. veebr. 1925. a. Tallinna linna politseiülem.

6) Oskar Tolmoff, sünd. 2. juulil 1890. a., 7. veebr. 1925. a. kuni 1. veebr. 1928. a.

7) Viktor Rotenbork, sünd. 19. okt. 1898. a., 1. veebruarist 1928. a. käesoleva ajani.

Tallinna-Harju prefektuuri abijuhid.

1) Grosberger, Erich, sünd. 20. sept. 1891. a., 13. nov. 1918. a. — 10. veebr. 1919. a.

2) Müristaja, August, sünd. 1895. a., 13. nov. 1918. a. — 15. aug. 1919. a.

3) Kallisma, Konstantin, sünd. 22. dets. 1892. a., 9. sept. 1919. a. — 5. veebr. 1920. a.

4) Hiis, Johannes, sünd. 3. sept. 1894. a., 5. veebr. 1920. a. — 1. juunini 1920. a.

5) Raudsepp, Jaak, sünd. 1. aug. 1893. a., 15. okt. 1920. a. — 16. sept. 1921. a.

6) Tam, Johannes, sünd. 1890. a., 1. nov. 1920. a. — 1. okt. 1922. a.

7) Kuben, Hans, sünd. 9. mail 1878. a., 1. juunist 1920. a. — 1. nov. 1920. a.

8) An-

erson, Johannes, sünd. 10. sept. 1889. a., 1. juunist 1921. a. — 10. jaan. 1923. a.
9) Tang, Mihail, sünd. 18. jaan. 1895. a.,

Valter Sihle,
praegune Tallinna-Harju abiprefekt.

5. nov. 1922. a. — 10. sept. 1925. a. 10)
Kane, Leonid, sünd. 20. veebr. 1896. a.,
12. veebr. 1923. a. — 1. nov. 1927. a. 11)

Mart Vatter,
praegune Tallinna-Harju abiprefekt.

Sihle, Valter, sünd. 8. nov. 1890. a., alates 10. sept. 1925. a. 12) Vatter, Mart, sünd. 13. veebr. 1899. a., alates 1. nov. 1927. a.

Tallinna - Harju prefektuurile alluvate asutuste juhid.
I. politseijaoskond.

1) Kanter, Martin, 13. XI. 18. a. — 6. X. 1919. a.; 2) Tamm, Johannes, 6. X. 19. a. —

1. XI. 1920. a.; 3) Kruberg, Johan, 1. XII. 20. a. — 15. VI. 1921. a.; 4) Plink, August, 1. VII. 21. a. — 1. IV. 1927. a.; 5) Koplus, Verner, alates 1. IV. 27. a. seniajani.

II. politseijaoskond.

1) Mölder, Mihkel, 14. XI. 18. a. — 18. XII. 1918. a.; 2) Kuusik, Leo, 21. XII. 18. a. — 4. X. 1919. a.; 3) Kanter, Martin, 6. X. 19. a. — 29. II. 1920. a.; 4) Kuusik, Richard, 1. III. 20. a. — 5. XII. 1920. a.; 5) Guutmann, Aleksander, 6. XII. 20. a. — 1. VII. 1921. a.; 6) Eisen, Richard, 1. VII. 21. a. — 8. VII. 1921. a.; 7) Kuhlberg, Friedrich, 8. VII. 21. a. — 1. VIII. 1921. a.; 8) Suits, Johan, 1. VIII. 21. a. — 20. XII. 1921. a.; 9) Schults, Jüri, aj. k. t. 21. XII. 21. a. — 1. I. 1922. a.; 10) Mardi, Johannes, 1. I. 1922. a. — 7. I. 1925. a.; 11) Poträtsik, Karl, 8. I. 1925. a. — 15. VI. 1926. a.; 12) Miller, Ed., 20. VII. 1926. a. alates kuni käesoleva ajani.

III. politseijaoskond.

1) Reindorf, Arnold, 13. XI. 1918. a. — 6. III. 1926. a.; 2) Sadov, Oskar, 6. III. 26. a. kuni käesoleva ajani.

IV. politseijaoskond.

1) Kallismaa, Konstantin, 13. XI. 18. a. — 9. IX. 1919. a.; 2) Tamm, Johannes, 9. IX. 1919. a. — 6. X. 1919. a.; 3) Raudsepp, Jaak, 6. X. 1919. a. — 15. X. 1920. a. ja 15. IX. 1921. a. — 26. V. 1923. a.; 4) Allas, Eduard, 15. X. 1920. a. — 26. XI. 1920. a.; 5) Prunn, Evald, 26. XI. 1920. a. — 15. IX. 1921. a.; 6) Vahar, Friedrich, 26. V. 1923. a. — 21. XII. 1923. a.; 7) Brunhof, Leopold, 21. XII. 23. a. — 6. IV. 1925. a.; 8) Sadov, Oskar, 7. IV. 1925. a. — 1. II. 1926. a. 9) Lepp, Hugo, 1. II. 1926. a. kuni käesoleva ajani.

V. politseijaoskond.

1) Hiis, Johannes, 13. XI. 18. a. — 5. II. 1920. a.; 2) Kõrge, Nikolai, 5. II. 20. a. — 13. V. 1922. a.; 3) Tang, Mihkel, 1. VIII. 22. a. — 5. XI. 1922. a.; 4) Kane, Leonid, 5. XI. 22. a. — 8. II. 1923. a.; 5) Pavian, Roman, 5. III. 23. a. — 8. I. 1925. a.; 6) Miller, Ed., 8. I. 25. a. — 20. III. 1926. a.; 7) Gutmann, Aleksander, 20. VII. 26. a. — 1. IV. 1927. a.; 8) Eller, Hans, 1. IV. 27. a. — 1. V. 1928. a.; 9) Lepner, Ernst, 1. maist 1928. a. tänini.

VI. politseijaoskond.

1) Paas, Juhan, 13. XI. 18. a. — 15. IX. 1921. a.; 2) Prunn, Evald, 15. IX. 21. a. — 12. V. 1922. a.; 3) Kõrge, Nikolai, 13. V. 22. a. — 7. I. 1925. a.; 4) Grünberg, Peeter, 28. I. 25. a. — 1. IV. 1927. a.; 5) Plink, August, 1. IV. 1927. a. alates kuni käesoleva ajani.

Nõmme politseijaoskond.

1) Lukin, Alfred, 1. XII. 18. a. — 10. XII. 1919. a.; 2) Ormus, Paul, 10. XII. 19. a. — 1. IX. 1920. a.; 3) Jürgenson, Oskar, 31. VIII. 20. a. — 1. VII. 1921. a.; 4) Eisen, Rihard, 1. VII. 21. a. — 1. II. 1924. a.; 5) Malkus, Aleksander, 1. II. 24. a. — 24. III. 1927. a.; 6) Holm, Voldemar, 24. III. 27. a. — 1. VII. 1928. a.; 7) Ivask, Aleksei, 1. VII. 1928. a. alates kuni käesoleva ajani.

Raasiku politseijaoskond.

1) Tobias, Johan, 15. XI. 18. a. — 1. V. 1924. a.; 2) Eisen, Rihard, 1. V. 1924. a. — 8. IV. 1927. a.; 3) Janson, Ernst-Diedrich, 1. V. 1927. a. seniajani.

Keila politseijaoskond.

1) Sellin, Martin, 13. XII. 18. a. — 1. I. 1920. a.; 2) Mathisen, Madis, 10. I. 1920. a. seniajani.

Rapla politseijaoskond.

1) Holm, Voldemar, 12. XI. 18. a. — 1. I. 1919. a.; 2) Penthal, Hans, 1. I. 1919. a. — 1. X. 1921. a.; 3) Viikmann, Jakob, 1. X. 1921. a. — kuni seniajani.

Tallinna ümbruse politseijaoskond.

1) Vilde, Aleksander, 13. XI. 18. a. — 15. II. 1921. a.; 2) Viikmann, Jakob, 1. V. 1921. a. — 1. X. 1921. a.; 3) Malkus, Aleksander, 1. X. 1921. a. — 1. II. 1924. a.; 4) Eisen, Richard, 1. II. 1924. a. — 1. V. 1924. a.; 5) Tobias, Johan, 1. V. 1924. a. — 1. IV. 1927. a.

Paldiski politseijaoskond.

1) Ormus, Paul, 13. XI. 18. a. — 10. XII. 1919. a.; 2) Jürgenson, Oskar, 13. II. 20. a. — 1. IX. 1920. a.; 3) Lange, Aleksander, 1. IX. 1920. a. — 1. III. 1922. a.; 4) Schvan, Julius, 1. III. 1922. a. — 1. IV. 1927. a.

Sadama politseijaoskond.

1) Uibopuu, August, 1. X. 19. a. — 1. VII. 1921. a.; 2) Eller, Hans, 1. VII. 21. a. — 1. IV. 1927. a.; 3) Gutmann, Aleksander, 1. IV. 1927. a. kuni seniajani.

Politsei reserv.

1) Marguse, Rudolf, 15. VII. 20. a. — 27. II. 1921. a.; 2) Ott, Jaan, 1. III. 21. a. — 1. VI. 1923. a.; 3) Freudenstein, Eduard, 20. VII. 1923. a. kuni käesoleva ajani.

Balti puuvillavabriku politseijaoskond.

1) Morrison, Martin, 1. VII. 1919. a. kuni seniajani.

Telliskopli politseijaoskond.

1) Olup, Voldemar, 13. XI. 18. a. — 1. II. 1921. a.; 2) Pikk, Mihkel, 1. II. 1921. a. kuni seniajani.

Lasnamäe politseijaoskond.

1) Plink, August, 21. X. 20. a. — 1. VII.

1921. a.; 2) Jansen, Andrei, 1. VIII. 21. a. — 19. III. 1923. a.; 3) Grünberg, Peeter, 5. IV. 23. a. — 28. I. 1925. a.; 4) Känd, Ed., 12. III. 25. a. — 1. IV. 1927. a.; 5) Tobias, Johan, 1. IV. 27. a. kuni seniajani.

Politsei arestimaja.

1) Lange, Aleksander, 13. XI. 18. a. — 6. III. 20. a.; 2) Hani, Rudolf, 6. II. 20. a. — 27. VIII. 20. a.; 3) Schönrock, Aleksander, 27. VIII. 20. a. — 1. IV. 1927. a.; 4) Loorberg, Anton, 1. IV. 1927. a. kuni seniajani.

Ametikohuste täitmisel langenud.

1) Arved Otto p. Koll, sünd. 23. juulil 1896. a., teenis I. jaoskonnas vanema militsionärina. 29. nov. 1918. a. läks koos kaitseliitlastega Jakobsoni tänavale maja

Arved Koll.

nr. 17, kus saadud andmete järele salk kurjategijaid koos olnud. Maja piiramisel asuti sissetungimisele, aga enne kui Koll oli suutnud sisse minna, kōlanud ühe kaitseliitlase püssi pauk ettevaatamatuse tagajärjel, ning kuul läbisas Kolli rinnust, silmapilkselt surmates.

Jaan Piirson.

2) Piirson, Jaan Jüri p., Kõnnu valla rajooni ülem, sünd. 1887. a. Ööl

vastu 15. jaan. 1920. a. pandi Anija ja Kolga valdades kaitseliitlaste ja politsei-ametnike poolt väejuuksikute tabamiseks läbiotsimine toime, mis lõppes pärast lõunat 8 mehe tabamisega. Rajooni ülem Piirson läks viima 2 väejuuksikut külast umbes pool kilomeetrit eemal olevasse kaitseliidu staapi, kuid jõudes umbes paarisaja sammu kauguseni, avati tema peale põhjapoolsest Viinistu küla ot-sast püssituli, mis Piirsonile tõi silmapilkse surma.

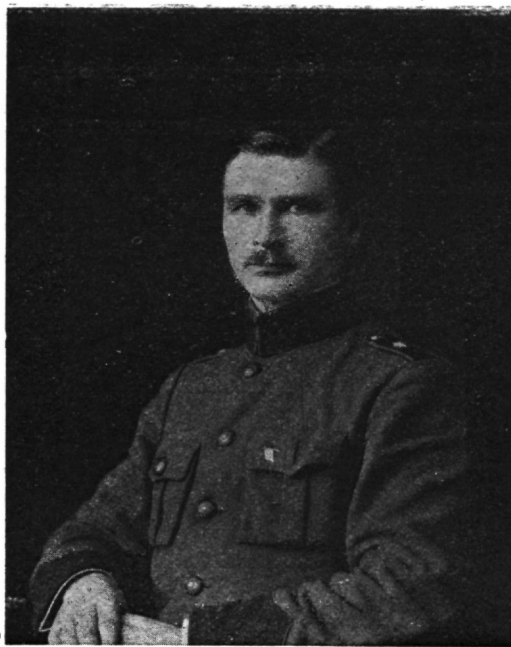
3) **Tur sm a n n, G u s t a v T õ n u p.**, vanem-kordnik (konstaabel), sünd. 13. sept. 1892. a., teenis 3. pol.-jaoskonnas;

Gustav Tursmann.

viibides ööl vastu 20. märtsit 1920. a. Lasnamäel varaste salga kinnivõtmisel, kus vargad pääsesid põgenema, avas T. tagaajajate sihis revolvrüst tule, kuid varaste poolt antud kuulid läbistasid Tursmanni peast, tuues silmapilkse surma. Laskja, väejuuksik Matto, sai surmavalt haavata tagaajajate poolt.

4) **T u c h e r m, J o h a n n e s J a a n i p.**, rajooni ülem, sünd. 1. jaan. 1893. a., teenis 2. politseijaoskonnas. 1. mai 1922. a. rongikäigul Kadriorgu, kust Narva maantee kaudu linna tagasi tuldi, oli korrapidajaks Tucherm. Narva maantee otsa kohal põrandaaluse kommunisti tabamisel avas kommunist Linkhorst Tuchermi peale revolvrüstule, haavates viimast surmavalt. Tucherm suri samal öhtul Greifenhageni kliinikus.

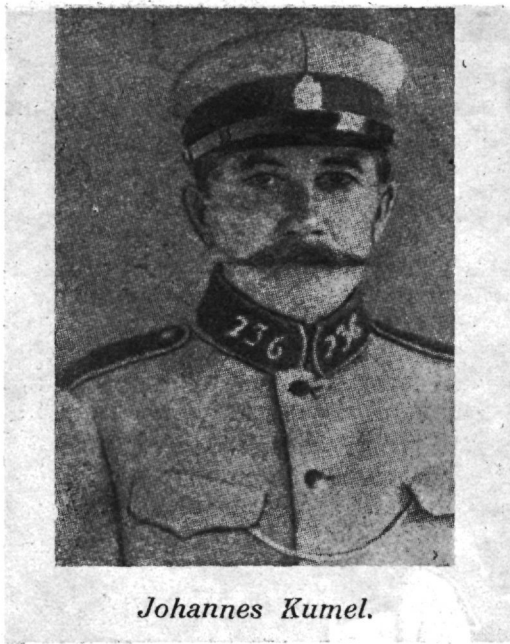
Johannes Tucherm.

5) **H o l t s, J a a n J ü r i p.**, van.-kordnik, sünd. 27. juulil 1893. a., teenis 5. jaoskonnas. Ööl vastu 1. dets. 1924. a. seisis

Jaan Holts.

vahipostil Endla ja Koidu tänava nurgal, kus salk kommuniste temalt hakkasid sõjariistu ära kiskuma. Et Holts seda ei teinud ja hakkas vastu, lasti ta maha sealsamas.

Johannes Kumel.

6) Kumel, Johannes Juhani p., kordnik; sünd. 14. mail 1868. a., teenis 5. jaoskonnas. Ööl vastu 1. dets. 1924. a. seisis vahipostil Kaarli kiriku juures, kus salk kommuniste temalt hakkas sõjariistu ära kiskuma; et Kumel neid vabatahtlikult ei annud välja, surmati kohal kommunistide poolt.

Robert Ivanovitš.

7) Ivanovitš, Robert Jüri p., kordnik, sünd. 27. okt. 1892. a., teenis 6. jaoskonnas. 25. märtsil 1921. a. seisis postil Viru tänaval, kus tema juure sõitis auto tundmatute isikutega ja kust ta kutsuti Tui tänavale. Siit leiti Ivanovitš tapetult.

12. nov. 1928. Tallinna-Harju prefektuur.

10 A. JOOKSUL AMETIKOHUSTE TÄITMISEL LANGENUD POLITSEINIKUD:

Van. militsionär	ARVED KOLL	29. nov. 1918
Van. kordnik	JAAN PIIRSON	15. jaan. 1920.
Van. kordnik	GUSTAV TURSMANN	20. märts. 1920
Kordnik	ROBERT JVANOVITSCH	25. märts. 1921.
Rajooni ülem	JOHANNES TUHERM	1. mail 1922.
Van. kordnik	JAAN HOLTS	1. dets. 1924.
Kordnik	JOHANNES KUMEL	1. dets. 1924.

12. nov. 1928.

Tallinna-Harju prefektuur.

Mälestustahvel langenuile, mis üles seatud Tallinna Harju prefektuuri ruumes prefekt. 10. aastapäeval

Ametikohuste täitmisel saanud haavata ja vigastada.

1) Plink, August Karli p., sünd. 7. juulil 1879. a., 6. jaoskonna komissar. 30. juulil 1924. a. oli määratud konfiskeeritud laskeriistade hindamise komisjoni prefektuuri, kus relvade vaatlemisel ja sorteerimisel prefektuuri autojuhi Raueri käes Smit-Vessoni revolver läks lahti ja kuul tungis Plinkile jalasääre põlve kohal.

2) Lill, August Karli p., sünd. 30. aug. 1897. a., teenis 6. jaoskonnas. Komandeeriti 3. aug. 1924. a. Vaksali puies-teele tööliste maja juure korrapidajaks, kust oli oodata lubamatu rongikäik, kuna sama teed tarvitasid autod ja mootorrattad võidusõiduks. Näituseaiast sõitis välja suure kiirusega mootorratas, mis tööliste maja juure tänavale kogunenud salgast mööda sõites, ei saanud keskteed tarvitada ja sõitis vastu gaasilaterna posti, kus juures ka kordnik Lill seisis. Kokkupõrkel murdis Lille pahema jala

luu altpoolt põlve; Lill vabastati pärast 6-kuulist põdemist teenistusest.

3) M ä g i, J o h a n n e s A n u p., sünd. 1. mail 1898. a., teenis 5. jaosk. 1. dets. 1924. a. kommunistide sissetungimisel oli 5. pol.-jaoskonnas vahikorral ja sai viimaste poolt haavata käest luu murdumise-ga.

4) K ü t t, H a n s J o o s e p i p., sünd. 7. aug. 1862. a., teenis 3. jaoskonnas kordnikuna. Ööl vastu 1. dets. 1924. a. Kaasani platsil postil seistes kuulis ratsare-servi poolt revolvrüpakusid. Minnes kohale, tulid vastu kommunistid, kes hüüdsid „käed üles“, nõudes sõjariistu. Nende eest taganedes ja neid tulistades, sai ise kuuliga jalast haavata. Vabastatud 15. mail 1925. a.

5) M a l t e r, B e r n h a r d J o h a n i p., abikomissar 2. jaoskonnas. 1924. a. 7. dets. korraldati kell 5 homm. Vilmsi tän. nr. 50 1. detsembri mässukatse osa-võtjate areteerimist, kusjuures viimased vastu hakkasid ja lukustatud toast tulistasid politseid. Vastuhakkajate poolt lastud kuul tabas Malterit käest, viimase sõrme vigastades.

6. L e p i k, G u s t a v J o h a n i p., teenis sadamajaoskonnas kordnikuna. 31. mail 1925. a. hakkas toimetama Karu tänavalt joobnud olekus määratseja politsei arestimajja. Viimane aga rabeles käest lahti, jooksis sama tänava maja nr. 8 hoovi ja kui kordnik sinna järele läks, löi

viimasele 4-tolli pikkuse haava pussiga paremale poole rindu.

7) P u u s e p p, J o h a n n e s K a s p e r i p., kordnik 1. politseijaoskonnas. Seisis 27. mail s. a. Rannavärava puies-teel postil, kus veoauto käimapanemisel tagasipõrkavast autovända löögist mur-dus pahema käe luu kahest kohast.

8) L i m b e r g, R e i n h o l d J o h a n i p., sünd. 15. okt. 1893. a., 6. jaoskonna konstaabel. 5. juunil s. a. kontrollis Harju ja Kuninga tänava nurgal posti ja astus tänavalt kõnniteele. Sellel silmapilgul sõitis talle peale sõiduauto, mille juhiks oli võhik ja sõiduloata isik. Auto sõitis kõnniteele, paiskas konstaabli vastu majaan-na, jooksis sinna otsa, murdes Limbergil 5 küljekonti ja vigastades tema sise-misi elundeid.

Tallinna - Harju prefektuuri koosseis 1928. a.

Tallinna linn koos Harjumaaga: prefekt — 1, abiprefekte — 2, komissare — 11, abikomissare — 12, konstaableid — 102, allkonst., v.-k. ja kordn. — 312, sekretäre — 1, asjaajajaid — 18, aadress-büroo juhataja — 1, arveametnikke — 2, kantseleiametnikke — 68, kokku — 530; vabapalgalisi: autojuhte — 2, konstaableid — 2, rätsepmeister — 1, v.-kordnikke — 4, kordnikke — 10, kantseleiametnikke — 1, koristajaid — 16, kokku 36. Kõiki kokku 566.

Väljaandja: **Siseministeeriumi administratiiv-ala kirjastus.** Vastutav toimetaja: **E. Maddison**
Tegev toimetaja: **O. Angelus.**

---

1. Kõikidele Eesti inimestele, kes on
 registreeritud Eesti Vabariigi
 territooriumil, on kehtestatud
 kohustuslikud vaktsineerimised.
 2. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 3. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 4. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.

5. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 6. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 7. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 8. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.

9. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 10. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 11. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 12. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.

13. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 14. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 15. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.
 16. Vaktsineerimise kohustus on
 kehtestatud kõigile Eesti
 inimestele, kes on registreeritud
 Eesti Vabariigi territooriumil.

